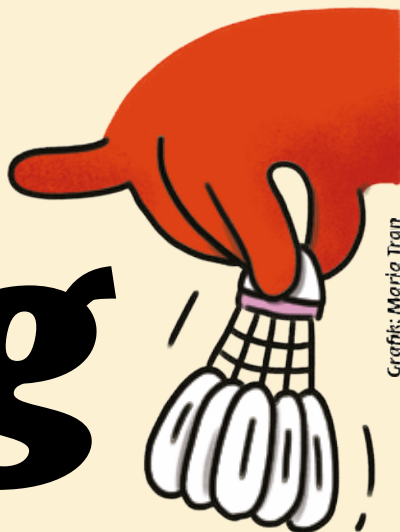

Mediekonkurrence for skoler 2025

Valg

Graphics: Maria Tran

Kære lærer 4

Kapitel 1: Om Konkurrencen

Mediekonkurrencen 6

Bedømmelse 8

Tidsplan 9

Kom godt i gang 10

Brug af fotos 12

Kapitel 2: Valg

Valg – introduktion 15

Hvem vil jeg være? 18

Hvad vil jeg være en del af? 24

Hvilken vej skal jeg gå? 36

Når valg handler om at være borger
i et samfund 40

Om skolen som demokratisk rum 44

Demokrati og valg 50

Hvordan kan man gøre en forskel? 54

Kapitel 3: Gode råd

God journalistik 56

Journalistiske modeller 58

Tjek før tryk 72

Kontakt 74

Foto: unsplash.com

Kære lærer – Velkommen til Mediekonkurrencen

Vi er glade for, at du har meldt din klasse til Mediekonkurrencen 2025! Vi håber, I glæder jer til at starte på et spændende og lærerigt projekt om det journalistiske håndværk med ”valg” som omdrejningspunktet.

Valget er dit!

Valg er et emne, som åbner op for mange fortolkninger. Det er både let at definere, men rummer også mere uhåndgribelige betydninger. Ordbogen beskriver valget som det at bestemme sig for én eller flere muligheder – men når det bliver konkret – et valg om noget, dukker nuancerne op, og dilemmaerne kommer frem.

Der er mange former for valg. Valg både samler og adskiller, og de kan være alt fra direkte, lange og tunge til ubeviste, lette og spontane. Nogen valg får betydning for hele livet, mens andre glemmes, udgår og bliver uden betydning efter få sekunder.

Valget kan være dit helt eget. Det kan omhandle aftensmaden, dit tøjvalg, eller hvilke varer du kommer i indkøbskurven. Du kan glæde dig til at træffe dem, mens hårde valg kan suge energien ud af kroppen. Men

blot fordi, valget er dit, betyder det ikke, at det altid er let at bestemme sig. Særligt i ungdomsårene fylder de personlige fremtidsvalg meget, når det gælder alt fra uddannelse, kæreste og venner.

Modsat er det ikke alle valg, man selv træffer. Valget er centralt i vores demokrati. Det er med udgangspunkt i valget, at vi i fællesskab indgår i dialog, overvejer og beslutter, hvad der skal ske i samfundet. Og vi lærer samtidigt at acceptere, når egne ønsker ikke opfyldes. Valget er på mange måder endegyldigt, også hvis man er for ung til at ens stemme formelt tæller. Valg er på den måde både intet og alting.

Vi er sikre på, at I kommer til at støde på mange valg i løbet af dette avisprojekt – både de store og små samt de sjove og de tunge. Men vi håber, at de giver lyst til at stoppe op og tænke over valgets betydning. Og at de samtidigt giver et godt udgangspunkt for overvejelse og læring. I skal være beviste om, at I allerede nu tager et valg om, hvad I vælger at undersøge, hvem snakker I med, og hvor langt I dykker ned i historien.

Lærermaterialet er struktureret således, at det består af tre kapitler. I første kapitel præsenteres konkurrencen, deadlines og alt det praktiske. I kapitel 2 møder du to forskellige perspektiver på valg: livets valg og det demokratiske valg med særlig fokus på det kommende kommunal- og regionalvalg. Det afsluttende kapitel opsummerer kort journalistikken som genre. Det er vigtigt at nævne, at lærermaterialet blot er en inspirationskilde. Derfor skal du og dine elever gøre, hvad I finder bedst. I behøves derfor nødvendigvis ikke fokusere på vores valgperspektiver, men slip i stedet endelig kreativiteten løs.

Vi hjælper

Det vigtigste er, at I har mulighed for at dykke ned i det faglige, journalistiske og kreative. Derfor sidder vi klar, hvis I har brug for et råd, har spørgsmål eller oplever problemer. Det er vigtigt for os, at eleverne får en god oplevelse med projektet. På Mediekonkurrencen.dk kan du og eleverne selv gå på opdagelse i emner, der kan føre til inspiration – og I kan finde hjælp og rådgivning om de mest essentielle problemer. Derudover er du altid velkommen til at kontakte os enten på mail eller telefon. Læs mere på Mediekonkurrencen.dk

Vi ønsker dig og din klasse en rigtig god fornøjelse!

Mediekonkurrencen – Dét skal du vide

Konkurrencen

Under Mediekonkurrencen skal eleverne lave deres egen avis, hvor ”valg” er omdrejningspunktet.

Konkurrenceavisen oprettes på Mediekonkurrencen.dk, hvor du som lærer logger ind. Derudover kan du på Mediekonkurrencen.dk finde vejledninger til både redigeringsværktøjet og det journalistiske arbejde.

Avis

Avisen laves i redigeringsværktøjet, Newsdesk, der er en interaktiv platform, som minder den ægte redaktionelle proces. Eleverne får tildelt roller og redaktioner, og skal både researche, skrive, korrekturlæse og layoute.

Efter deadline modtager hver klasse 200 trykte eksemplarer af deres avis, som kan deles ud i klasse, på skolen eller i lokalområdet – hvem der skal have den, er helt op til jer! Derudover er jeres avis tilgængelig i vores onlineavisarkiv.

- Konkurrencen forløber i uge 38-46.
I tilmelder jer ikke en bestemt uge, men jeres avis skal blot afleveres inden deadline.
- Deadline for at sende til tryk er fredag 14. november kl. 16:00.
- Der må max være 28 elever pr. avis.

En ægte journalistisk proces

Udover, at redigeringsværktøjet giver jer muligheden for at lave en avis, der ligner den ægte vare, er det også professionelle journalister, der efterfølgende vurderer aviserne.

Aviserne vurderes nemlig af journalister ud fra bedømmelseskriterierne på næste side. Aviser bliver inddelt i kategorier, så man konkurrerer med andre klasser, der er på samme niveau som en selv. Alle skal have nemlig have en fair chance for at vinde.

Men husk, at konkurrencen er for sjov – de fleste klasser laver en avis for sjov og for læringen.

Bedømmelse

Aviser

Jeres aviser bliver bedømt af det medie, I har efterlignet. Det vil sige, hvis I vælger at lave en Politiken, bliver avisen vurderet af en journalist fra Politiken. Derudover deltager vores partnere, **Børn Vilkår** og **KL** i processen.

Ved bedømmelsen lægges der vægt på:

- ▶ At emnet er behandlet fra mange og gerne originale vinkler
- ▶ At artiklerne sætter fokus på årets tema "valg"
- ▶ At eleverne har arbejdet med opsøgende journalistik uden for deres skole med et bredt udvalg af kilder
- ▶ At der blandt artiklerne er solohistorier eller anderledes vinkler indenfor emnet
- ▶ At artiklerne er skrevet journalistisk for eksempel med brug af nyhedstrekanten, direkte citater og journalistiske virkemidler som underrubrikker og mellemrubrikker
- ▶ At der er tilstræbt objektivitet i artiklerne med en skarp adskillelse af opinionsstoffet
- ▶ At der er variation i genrerne lige fra nyheden og reportagen til portrættet og debatten
- ▶ At layoutet er overskueligt med et tydeligt hierarki og adskillelse mellem artiklerne
- ▶ At siderne har flotte illustrationer i form af egne fotos, grafikker og tegninger
- ▶ At sproget er læseværdigt og rettet for slåfejl og grammatiske fejl

Tidsplan

Uge 38-46: Konkurrencen er i gang. Der kan arbejdes på avisen i hele perioden.

Fredag 14. november: Deadline. Senest kl. 16:00 skal den avisansvarlige lærer have sendt klassens avis til tryk.

Uge 47-51: Aviserne trykkes og leveres til skolerne. Det er ikke sikkert, at klasser på samme skole, modtager deres avis på samme dag.

Uge 1-6: Juryen, der består af journalister og vores partnere, læser og bedømmer aviserne.

Vinderne offentliggøres på Mediekonkurrencen.dk, og lærerne i vinderklasserne kontaktes direkte.

Foråret 2026: Fejring af vinderne.

Kom godt i gang

At lave en avis er måske lidt anderledes end, hvad I er vant til at lave i klassen. Derfor har vi udarbejdet en simpel guide – i 9 steps – der nemt guider jer gennem processen.

9-steps

1. Læreren opretter konkurrenceavisen på Newsdesk.dk
2. Læreren opretter 'redaktioner'
3. Læreren vælger 'sideskabeloner'
4. Læreren fordeler redaktionerne på siderne
5. Eleverne skriver artikler til avisen
6. Eleverne læser korrektur på artiklerne
7. Eleverne laver avisens layout
8. Læreren sender avisen ind til tryk
9. Aviserne trykkes i 200 eksemplarer og leveres til skolerne

På Mediekonkurrencen.dk under Newsdesk og "Kom godt i gang" finder du derudover en mere detaljeret beskrivelse af hvert punkt.

Opret konkurrenceavis i Newsdesk

Det er dig som lærer, der står for opsætning af avisen. Eleverne og eventuelle medlærere kan nemlig først se avisen, når du har tilføjet dem til en redaktion. Når avisen er færdig, er det også dig, som skal afslutte avisen og sende den til tryk.

Det tager cirka ti minutter at gøre avisen klar til eleverne. sætte avisen op.

Du opretter en avis ved at logge ind på Mediekonkurrencen.dk, hvor du klikker opret konkurrenceavis i den farvede bjælke.

For nærmere beskrivelse se vores guide i 9-steps, der findes på Mediekonkurrencen under Newsdesk og "Kom godt i gang".

Prøv Newsdesk med en testavis

Hvis du vil prøve Newsdesk inden konkurrencen, kan du oprette en almindelig avis. Det er en god idé at kalde avisen for 'test', så den kan skelnes fra konkurrenceavisen.

Avisarkivet

På Mediekonkurrencen.dk's forside findes avisarkivet. Her findes et overblik over alle aviser, der er blevet produceret gennem det seneste år. Det betyder, at du og din klasse nemt kan finde jeres færdige avis igen – men det gør også, at I kan søge inspiration i andre klassers arbejde.

Aviserne ligger i avisarkivet i et år, herefter de slettes.

Brug af fotos

Vi anbefaler, at eleverne selv tager billeder og laver illustrationer til deres artikler. Det er en god idé at være opfindsom. Eleverne kan for eksempel være hinandens modeller, eller de kan lave deres egne grafikker og tegninger. Man skal altid spørge om lov, inden man fotograferer og bruger billeder af andre mennesker.

Husk fotokreditering

Det er et krav, at avisens billeder og illustrationer er korrekt krediteret. Det er brud på ophavsrettighederne at bruge andres arbejde uden tilladelse. Det er derfor vigtigt, at I ikke tager billeder fra andre hjemmesider eller aviser, medmindre I har fået tilladelse.

Upload af billeder

Billederne bliver i bedst kvalitet, hvis de uploades direkte fra den enhed, de er taget på. Hvis man sender et billede over besked, mail eller lignende, risikerer det at blive komprimeret og grynnet.

Hvis et billede er taget på en mobiltelefon, kan det uploades direkte herfra. Man kan logge ind på Newsdesk i mobilens browser. Vær dog opmærksom på, at billedet skal

være i "normale" billedformater som jpg eller png. Nogle producenter har deres egne formater, hvorfor det kan være nødvendigt at konvertere til et af ovennævnte formater inden billedet uploades.

Når et billede uploades, angiver Newsdesk hvor mange spalter, det maksimalt kan spredes over. Hvis der er et gult udråbstegn på billedet, skyldes det, at billedopløsningen er lav. Det kan for eksempel ske, hvis du prøver at ligge et billede i en 4-spalters artikel, selvom det kun egner sig til én spalte. Billedet kan godt trykkes alligevel, men det vil komme til at se grynnet ud.

Ritzau Scanpix Foto

Gennem Newsdesk har eleverne adgang til billedbureauet Ritzau Scanpix, hvorfra de kan hente professionelle pressefotos til deres avis. Under artikelskrivningen kan de trykke på 'søg i Ritzau Scanpix', hvorefter de bliver sendt videre til fotoarkivet. Eleven kan trykke på 'Send foto til Newsdesk' ved at holde musen over det valgte billede.

Ritzau Scanpix tilgås igennem Newsdesk, ved siden af den knap, hvor man kan uploade sine egne billeder. Når billeder hentes igennem Ritzau Scanpix, sendes fotokrediteringen automatisk med over i Newsdesk. Fotokrediteringen skal beholdes, men billedteksten må altid ændres.

Inspiration til fotodatabaser

Der findes mange gratis fotodatabaser, hvor der frit kan hentes billeder fra. Bruger man billeder fra de gratis hjemmesider, skal hjemmesidenavnet blot angives som billedets fotokreditering.

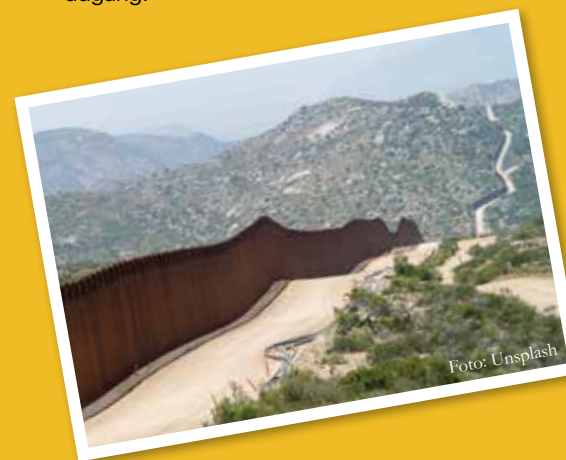
- Stocksnap.io.
- Reshot.com
- Pixabay.com
- Negativespace.com

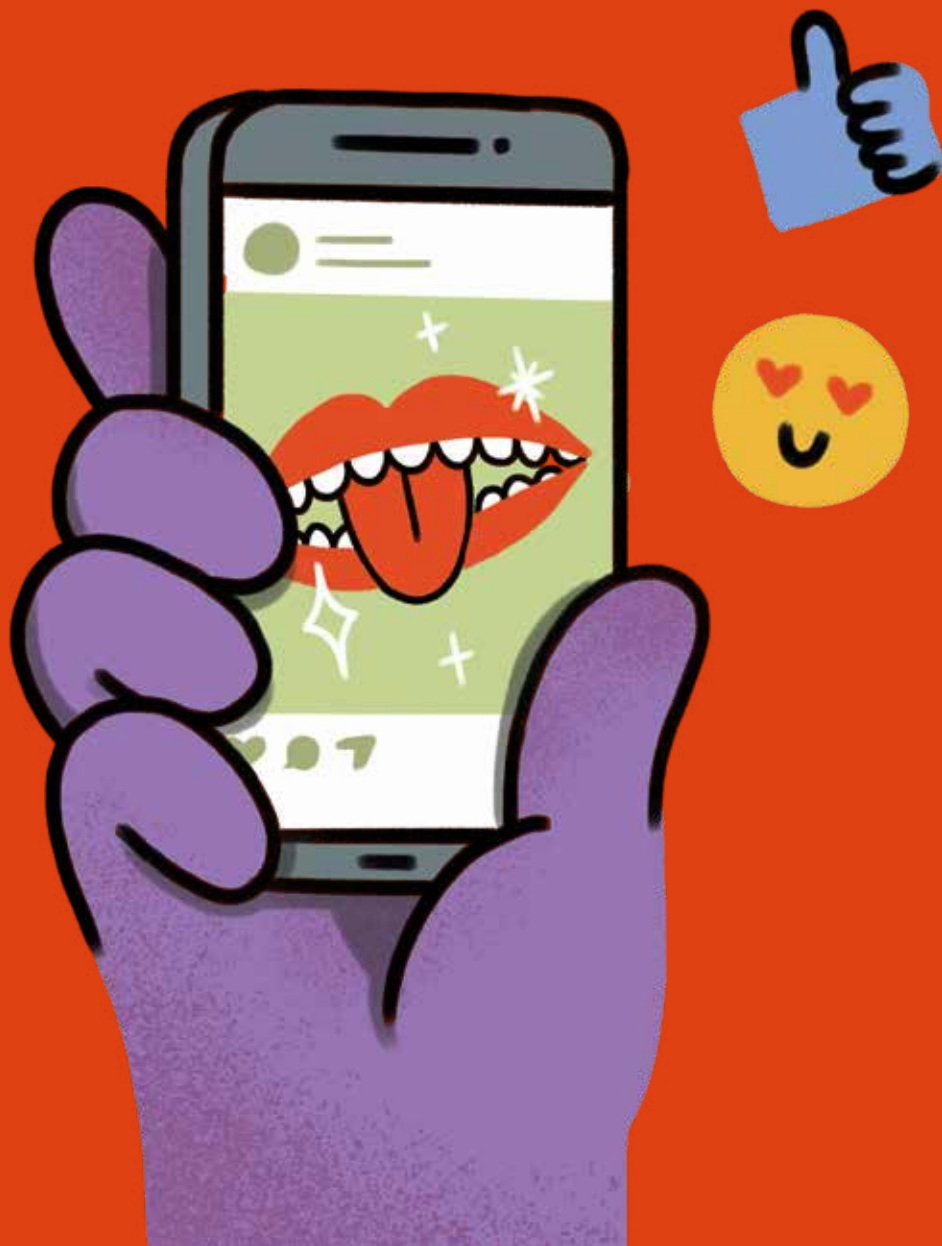
- Burst.shopify.com
- Unsplash.com

Tip: Søg på engelsk og prøv forskellige ord.

Husk altid

- Korrekt fotokreditering er navnet på fotografen, for eksempel: "Jens Jensen".
- Fotos fra nettet er i udgangspunktet ulovlige at bruge. Medmindre de er hentet fra en gratis stockfotohjemmeside, eller der er givet eksplicit tilladelse fra fotografen.
- Et foto må aldrig krediteres hjemmesidenavne som for eksempel: 'Google'. Der er altid en fotograf til et foto. Man skal have tilladelse til at anvende billeder fra databaser, hvor man ikke har fri adgang.

Valg – introduktion

Valg er noget, man træffer hver eneste dag. Det gælder både de små valg, såsom hvad man skal spise til morgenmad, og hvad man skal dele på sociale medier. Til de store valg som, hvilken uddannelse man skal vælge, eller om man gerne vil kæmpe for en vigtig sag.

Man kan næsten sige, at alle dele af ens liv handler om valg. Man træffer valg, når man står op om morgenen, man træffer valg i løbet af skoledagen, og man træffer valg, når man laver noget efter skole. Nogle valg er små og kan virke ubetydelige, mens andre er store og har store konsekvenser for ens liv.

Og så er der de valg, der handler om det, der er større end en selv. Hvilken type fællesskab vil vi have? Hvordan synes vi, samfundet skal styres? Hvordan kan min stemme blive hørt?

Og endelig er der spørgsmålet: Har vi overhovedet et valg?

Kapitlet er inddelt i to dele, som belyser forskellige temaer, der alle har valg som omdrejningspunkt. Første del handler om valg i børn og unges liv og har fokus på store spørgsmål som: "hvem vil jeg gerne være?," "hvad vil jeg være en del af?," og "hvilken vej skal jeg gå?." Anden del handler om de valg, der knytter sig til at være borger i et demokratisk samfund - politiske valg og deltagelse i demokratiet samt medbestemmelse og retten til at blive hørt.

Tal med børn og unge om valg!

At skulle foretage valg i sit liv, når man er barn eller ung, kan være svært, uoverskueligt og måske direkte angstprovokerende. Hvad hvis jeg ikke ved, hvilke valgmuligheder jeg har? Hvad hvis jeg vælger forkert? Og hvad hvis jeg ikke har de samme valgmuligheder som andre børn og unge? Den slags tanker kan være nedbrydende og kan presse børn og unge.

Det er ikke børn og unges skyld, hvis de ikke ved, hvem de gerne vil være, ikke kender deres rettigheder eller ikke stoler på, at de har noget at bidrage med i et fællesskab. De fleste prøver at leve op til samfundets

normer og idealer om at være vellykket, have en plan for sit liv og tage de rigtige valg i det rigtige tempo. Og hvis man ikke lykkes, bebrejder man sig selv. Derfor er det vigtigt fortsat at tale med børn og unge om rettigheder, valg og demokrati og igangsætte initiativer – på flere forskellige niveauer: Politisk, i medierne, i hjemmet og på de sociale medier. Og det er vigtigt med pædagogiske praksisser i dagtilbud, skole og fritidsliv, der understøtter børn og unges demokratiske udvikling og klæder dem på til at træffe de valg, de skal træffe.

BørneTelefonen

Siden 1987 har BørneTelefonen været børn og unges linje til rådgivning, trøst eller bare en voksen, der vil lytte. Hver dag året rundt sidder frivillige børnefaglige rådgivere klar til at lytte og rådgive børn og unge om deres problemer, store som små. BørneTelefonen er åben hele døgnet. Alle henvendelser er anonyme. Man kan ringe, chatte, sms'e, skrive i brevkassen eller få og give svar i 'Børn hjælper børn' via BørneTelefonens nummer: 116 111 eller på www.børnetelefonen.dk.

I 2024 var antallet af samtaler det højeste nogensinde: 64.057 samtaler med børn og unge.

Fem råd til dialogen i klassen

- 1. Fokuser på fællesskaberne:** Det pres, der kan være på børn og unge i forhold til at turde være sig selv, have sine egne holdninger og tage selvstændige valg, opstår i de arenaer og fællesskaber, de er del af. Fokuser på at skabe et trygt fællesskab sammen med eleverne, hvor alle tør deltage i samtalen og ytre egne holdninger og perspektiver.
- 2. Handlemuligheder:** Tal med eleverne om de dilemmaer, der kan opstå i forbindelse med de valg, de træffer i deres egne liv. Men sæt også fokus på det positive ved at have valgmuligheder og deltage i demokratiet og på de handlemuligheder det giver.
- 3. Synet på hinanden:** Tal med eleverne om deres forestillinger om andre børn og unges valgmuligheder, deres evne til at træffe valg, tage stilling og deltage i den demokratiske samtale. Og tal om, at alle er forskellige og har forskellige forudsætninger og bevæggrunde for at tage stilling til forskellige valg.
- 4. Rettighedsperspektiv:** Sæt fokus på børn og unges rettigheder. Eksempelvis retten til medbestemmelse, skolegang, fritidsliv og til at sige sin mening.
- 5. Normkritik:** Tal med eleverne om generaliseringer og normative forventninger til adfærd, udseende, uddannelse, holdninger og værdier.

Hvem vil jeg gerne være?

Vi lever i en tid, hvor børn og unge har langt flere valgmuligheder end deres olde- eller tipoldeforældre. Den økonomiske og sociale udvikling har ændret samfundet markant. Familier er ikke længere afhængige af, at børnene får et arbejde, så de kan tjene penge til familien. Og børn og unge bestemmer mere over deres egen tid. Køn er heller ikke længere en faktor, når det kommer til, hvilke fag man skal have i skolen, eller hvilken uddannelse man kan tage. På mange måder har børn og unge altså mange flere valgmuligheder end tidligere.

Hertil kommer, at FN's Børnekonvention, som Danmark ratificerede i 1991, har givet alle børn rettigheder. Det er for eksempel retten til fritid, retten til skolegang og retten til privatliv. I disse rettigheder ligger også retten til at træffe egne valg. Det kan være i forhold til ens tro, til at sige sin mening og til at vælge fritidsaktiviteter. Barndommen har altså fået en helt anden status end tidligere.

Når børn og unge skal træffe valg om, hvem de gerne vil være, handler det blandt andet om, hvad de godt kan lide, og hvilke værdier de har. Det kan handle om valg af tøj, musik og vaner – alle områder, hvor der er sket meget på nogle få generationer.

Tidligere var der tydelige normer for, hvad der var en "passende" tøjstil. Det var for eksempel først i 1940'erne, at det blev acceptabelt for piger at gå med bukser. I dag er der mere frihed, når det kommer til tøj og stil, og flere unge end tidligere vælger at bryde med samfundets kønsnormer. Et andet eksempel kan fremhæve, at der i dag er flere organiserede fritidsaktiviteter for børn og unge end tidligere, og børn har ofte flere valgmuligheder, når de skal vælge interesser – alt fra **gaming** og rollespil til dans og skateboard. Med internettet og sociale medier har de også adgang til mere information, end unge havde tidligere, og de har flere muligheder for at følge med i, hvad der sker i andre lande¹.

FAKTA

Hvordan så hverdagen ud for børn og unge for 100 år siden?

Der er sket store forandringer i børns liv de seneste 100 år. Særligt i forhold til frihed og mulighed for at træffe egne valg. For 100 år siden havde barndommen ikke en værdi i sig selv. Børn blev set som små voksne, og deres hverdag var i høj grad styret af forældrene.

Børn i fattige familier skulle hjælpe til i familien så tidligt som muligt. Hvis man boede i en by, var det almindeligt, at børnene fik opgaver som at være bud eller hjælper i butikker. Hvis man boede på landet, skulle børnene hjælpe til med at passe dyr, hente vand eller hjælpe med høsten. Arbejdet skulle passes ved siden af skolen, så der var ikke meget fritid, som børnene selv bestemte over.

Drenge og piger var adskilt i skolerne og skulle lære forskellige ting. Drengene havde fag som sløjd, mens pigerne havde fag som madlavning og rengøring. De havde forskellige fag, fordi de skulle forberedes til forskellige typer arbejde som voksne.

De fleste børn og unge kunne se frem til et voksenliv, der i høj grad lignede deres forældres. Det var svært at vælge noget helt andet, og samfundet havde snævre normer for, hvad man kunne gøre baseret på både køn og socialklasse.

Når man sammenligner med tidligere, kan det virke nemt at være ung i Danmark i dag. Men selvom mange ting har ændret sig til det bedre, oplever de nuværende unge generationer stadig udfordringer. Der er eksempelvis stadig smalle kønsnormer, det er blevet svært at navigere mellem sandt og falsk, og det er ikke alle, der har lige nemt ved at vælge mellem forskellige aktiviteter.

Danmark er et af verdens rigeste lande, og mange af vores penge går til, at alle børn og unge kan tage en gratis uddannelse. I Danmark har vi nemlig en lang politisk tradition for, at alle skal have samme muligheder uanset, hvilken social og økonomisk baggrund man har.

Men samtidig ved vi, at betydningen af den sociale arv er vokset i Danmark², så det frie valg er måske ikke så frit, som man skulle tro.

Det kan føles både godt og svært at have en oplevelse af, at man har mange valgmuligheder. Det gode er, at det kan give en høj grad af frihedsfølelse – andre kan ikke træffe valg på ens vegne. Det svære kan være, at man kan blive bange for at vælge forkert, og at man ikke ved, hvad man skal vælge. Det er det, der kaldes ”valgfrihedens paradoks” – at flere valgmuligheder giver mindre tilfredshed³, fordi det gør det sværere at vælge og man kommer til at klandre sig selv, hvis ens valg alligevel ikke blev godt.

INSPIRATION TIL RESEARCH

Hvilke valgmuligheder havde elevernes bedsteforældre (eller andre på samme alder), da de var børn?

- Hvor meget bestemte de over deres egen fritid? Havde de mange pligter?
- Hvilke fritidsaktiviteter kunne de vælge?
- Hvilket tøj kunne de vælge?
- Hvilke uddannelser kunne de vælge imellem?

Det kan være svært at forsøge at passe ind

Børn og unges liv foregår i mange arenaer, hvor de skal afkode en række forskellige sociale spilleregler, og møder mange krav og forventninger. For mange kan det føre til en følelse af pres. Børn og unge fortæller nemlig, at de hver dag skal kæmpe for at passe ind⁴. Der er mange krav og forventninger til både personlighed, udseende, skolepræstationer og fritidsinteresser.

Forventningerne er typisk meget kønnede. Drengene skal være seje og ikke vise svaghed. De må ikke vise følelser, og de må ikke græde foran andre. Pigerne må godt græde og forventes at være mere følsomme end drenge. Og de oplever, at udseendet er vigtigere end deres personlighed. Mere end hver fjerde pige i 9. klasse er i lav grad eller slet ikke tilfreds med sin krop. Og mere end hver fjerde pige i 9. klasse føler, at hun skal se ud på en bestemt måde for at blive accepteret i klassen.

Mange børn og unge føler, at de hele tiden skal være den bedste udgave af sig selv, og de normer, de skal passe ind i, er smalle.

Børns Vilkår, 2022

² Den sociale arv i uddannelse er steget markant gennem de sidste 20 år, ROCKWOOL Fonden, 2021.
RFF-NYT: Social-arv-i-uddannelse-er-steget-markant_februar-2021.pdf

³ The Paradox of Choice: Why More is Less, Barry Schwartz, 2004

⁴ Børn og unge kæmper for at passe ind (Børns Vilkår, 2022)

Det er hårdt for børn og unge at leve op til alle disse forventninger. Nogen oplever, at de skal spille roller, som gør, at de ikke kan slappe af. Og ofte har de en følelse af, at det er deres egen skyld, hvis de ikke passer ind i fællesskabet. Hvis de for eksempel oplever, at de ikke har mange venner, hvis de føler sig ensomme, eller hvis de bliver mobbet, så giver de sig selv skylden. De føler, at det er, fordi der er noget galt med dem, og at de ikke er gode nok.

På BørneTelefonen er antallet af børn og unge, der fortæller om mistrivsel, stigende. Samtalerne handler blandt andet om pres og stress, perfektionskultur på sociale medier, kropsidealer, ensomhed og mobning. Ofte fortæller børnene om valg, der presser dem – valg, der tit handler om, hvem de gerne vil være.

”

Man kan ikke selv vælge, hvad man vil have på, fordi man skal have de rigtige mærker, rigtige tøj, rigtige alt muligt for at passe ind. Og hvis man ikke har det, så er det, at man bliver grint af.

Asbjørn, 7. klasse

Børns Vilkår og TrygFonden har i en anden undersøgelse⁵ spurgt en række børn og unge om deres oplevelser med pres og stress. Mange er presset af, at der er mange forventninger til dem, og at der er mange ting, de skal nå som for eksempel lektier, tid med venner, fritidsaktiviteter, sociale medier og tid med familie.

De oplever forventninger til deres fremtid, i forhold til deres udseende og til det liv, de viser frem på sociale medier. Alle de forventninger og krav kan gøre, at man bliver stresset. Og når man bliver stresset, kan det føre til koncentrationsbesvær, ringere indlæring og social isolation.

FAKTA

Næsten hver 3. pige (30 procent) og hver 8. dreng (13 procent) i 8. klasse har lav livstilfredshed

En undersøgelse fra Børns Vilkår fra 2022 viser, at næsten hver tredje pige og hver ottende dreng i 8. klasse har lav livstilfredshed. For at finde ud, hvad der ligger bag, har Børns Vilkår interviewet mere end 100 børn og unge med fokus på, hvad der kan true deres mentale sundhed. Svarene viser, at børn og unge hver dag kæmper for at passe ind. Mulighederne for at falde udenfor er mange, og det påvirker børn og unges trivsel⁶.

⁵ "Pres og stress. Skolen og det trygge klassemiljø – Hvordan mindsker vi preset på børn og unge?", Børns Vilkår og TrygFonden, 2020

⁶ "Børn og unge kæmper for at passe ind", af Børns Vilkår med støtte fra Ole Kirk's Fond og NordeaFonden.

Hvad vil jeg være en del af?

Nogen af de store valg, børn og unge skal træffe, handler om, hvilke fællesskaber de vil være en del af. Hvad vil de bruge deres tid på? Hvem vil de være sammen med? Og hvilke muligheder er der for at deltage? Som mennesker har vi et grundlæggende behov for "belonging" - at høre til og at være en del af en gruppe og dermed et fællesskab. Dette behov gør, at børn og unge ofte orienterer sig imod, hvad andre gør eller er optagede af.

Et fællesskab kan beskrives som en gruppe mennesker, der er samlet om noget bestemt, hvor medlemmerne derigennem føler samhørighed. Men fællesskaber er også dynamiske og forandrer sig over tid. Og det er ikke alle, der oplever at være en del af et fællesskab, og dermed føle samhørigheden.

I skolen er børnene en del af et klassefællesskab, som de ikke selv har valgt. Men de er også en del af forskellige andre fællesskaber. Både formelle fællesskaber som eksempelvis den lokale sportsforening, men også uformelle fællesskaber, når de mødes med andre unge i gågaden efter skole.

Ofte fremhæves fællesskaber som essentielle for børn og unges trivsel. Manglende deltagelse og følelse af at høre til kan gøre, at man trives dårligere. Derfor er børn og unges fællesskaber så vigtige, og derfor er det de voksne omkring børnene, der har ansvaret for at skabe trygge, inkluderende fællesskaber.

De valg, børn og unge træffer i forhold til, hvad de vil være en del af, har stor betydning for deres trivsel. Det er dog ikke sådan, at børn og unge frit kan vælge, hvad de vil deltage i eller være en del af. Hvis de tror det, kan det bidrage til mistrivsel, fordi det giver dem urealistiske tanker om deres valgmuligheder. Det kan for eksempel være svært at blive en del af de fællesskaber, der kræver en særlig stil eller noget særligt tøj⁷.

I dag kommer det meget an på det der med, du skal gå i det fede tøj, og du skal have det smarte hår, og du skal have den seje telefon, og sådan rigtig. Jeg tror, det kommer meget, altså det er sådan en bestemt ting, du skal have, for at du kan være med i gruppen, agtigt.

Josefine, 7. klasse

Der er en tendens til, at vi som samfund taler fællesskaber op og næsten automatisk tænker, at fællesskaber er noget godt. Men forskellige fællesskaber har også forskellige værdier og normer. Og der findes fællesskaber, hvor man samles om noget negativt – fællesskaber med meget smalle rammer eller fællesskaber, hvor man samles om at holde nogen udenfor. Det sidste er den type fællesskab, hvori mobning opstår. Mobning er nemlig også en fællesskabsform, hvor man skaber et "vi" ved at udstøde andre.

"Longing for belonging" og frygten for at blive udstødt af fællesskabet kan gøre, at man støder andre ud⁸.

Når børn og unge skal træffe valg i forhold til, hvad de gerne vil være en del af, handler det derfor om at finde ud af, hvilke normer og værdier de ønsker at omgive sig med. Hvilken type fællesskaber vil de gerne være med i, og hvad skal være omdrejningspunktet i de fællesskaber?

FAKTA

Hvad er særligt ved unges fællesskaber i dag?

- Unge kan ikke længere nemt finde deres tilhørsforhold på samme måde, som man kunne tidligere (gennem eksempelvis område, skoleklasse eller familie).
- Unge mødes i større grad gennem "løse forbindelser", som er mere uforpligtende og til forhandling.
- Unge skal i større grad end tidligere arbejde for at opbygge og fastholde fællesskaber med andre.
- Unge oplever, at de selv er ansvarlige for at finde en plads i fællesskabet.

⁸ "Mobning", Helle Rabøl Hansen, 2018

Faktaboks: Se for eksempel "Fællesskaber i ungdomslivet – Når de gør ondt og når de gør godt" af Bruselius-Jensen, Sørensen og Katznelson (2023) og "Perspektiver på børn og unges trivsel" fra EVA (2025).

⁷ "Fællesskaber i ungdomslivet - Når de gør godt og når de gør ondt" af Bruselius-Jensen, Sørensen og Katznelson, 2023.

At vælge fritidsaktiviteter til kan give fællesskaber og trivsel

Et af de områder, børn og unge løbende træffer valg omkring, er, hvordan de vil bruge deres fritid. De fleste vil gerne have et varieret fritidsliv. De kan lide at være sammen med familie og venner, at dyrke sport eller hobbyer eller at lave forskellige aktiviteter. Ifølge undersøgelsen, "Børns fritidsliv" af Børns Vilkår, oplever de børn, der dyrker fritidsaktiviteter, højere livstilfredshed, mere skoleglæde og mindre ensomhed.⁹ Samtidig fortæller børn og unge, at de kan føle sig presset over alt det, de skal nå i fritidslivet. De oplever, at de har travlt, og at der for eksempel ikke er tid nok til spontane aftaler. Det kan gøre, at de vælger fritidsaktiviteter fra.

Deltagelsen i organiserede fritidsaktiviteter daler, når børnene bliver ældre. Når børn vælger organiserede fritidsaktiviteter fra, er der flere faktorer, der spiller en rolle. En af de vigtigste er deres venner og de relationer, de har fået gennem fritidsaktiviteten. For børn er det meget sjovere at deltage i sport og andre aktiviteter, når de gør det sammen med venner. Hvis vennerne falder fra, kan det føre til en dominoeffekt, hvor flere og flere falder fra.

FAKTA

Andelen børn der er med i organiserede fritidsaktiviteter:

- I 4. klasse går to ud af tre af børnene både i et klubtilbud og til en eller flere fritidsaktiviteter efter skole.
- I 7. klasse er andelen faldet til en ud af tre.

Jeg tænker, det er bedre for ens forældre at komme med opfordringer, end det er for dem at bestemme, hvad man skal gøre [...] Fordi så ødelægger det lidt den mulighed, man har for at være sig selv, hvilket jeg synes er meget vigtigt, fordi hvis man ikke er sig selv, hvem er man så? Så det er sådan lidt, hvis ens forældre bestemmer, hvad man skal gøre i de fleste sammenhænge, så bliver man bare præcis som sine forældre.

Tobias, 9. klasse

Pres er anden faktor, der kan gøre, at børn og unge fravælger fritidsaktiviteter fra. I sport har mange unge lyst til at udvikle sig og blive bedre, men de vil også have det sjovt og være sammen med venner. Hvis de oplever, at der bliver et for stort fokus på præstationer, springer en del af dem fra.

Når børn ikke deltager i det organiserede fritidsliv, er det ikke altid, fordi de selv vælger det fra - de kan blive nødt til det på grund af strukturelle forhold. Det kan være, at det koster for meget i kontingent, at transporten er for besværlig, fordi de bor langt væk fra fritidsaktiviteterne eller, at der ikke findes passende aktiviteter i det område de bor i.

Valg i hverdagen påvirkes af ønsker om at passe ind

Børns Vilkår har talt med over 100 børn og unge i 6. og 9. klasse om, hvad de ønsker sig af deres forældre.¹⁰ Undersøgelsen viser, at børnene kan opleve modsatrettede forventninger fra forældre og venner, og at det kan gøre det svært at træffe valg. De ønsker måske at være en del af fællesskaber med andre unge og for at passe ind, er det vigtigt for dem, at de kan deltage i de samme ting

som deres venner, enten fysisk eller online. Hvis forældrene ønsker, at de i stedet laver noget sammen med familien, kan det sætte børn og unge i et dilemma.

Fordi man kan få et gruppepres af sine venner, når man ikke dukker op. Sådan; 'ej, du er også bare kedelig', og det kan forældrene have svært ved at forstå. Og derfor kan man godt ende ud i et skænderi, hvor man er sådan; 'ej, men jeg vil det her', og så kan der godt opstå skænderier. Fordi man ligesom får noget fra den her side, men den her side tillader ikke, at man må komme over på den her [...] Så lige der kan det godt være svært at forstå det. Hvor man efter, hvis man tænker over det, forstår godt realiteten i den her regel. At det er for mit eget bedste, at forældre har sat den her regel.

Nina, 9. klasse

FAKTA

Mange unge påvirkes af andre, når de vælger at drikke alkohol.

Mange gør det, fordi de ønsker at være med i et fællesskab:

- Danmark er det land i Europa, hvor flest unge drikker sig fulde.
- Knap 2/3 af unge var mellem 13 og 15 år første gang, de drak en genstand alkohol.
- Tre ud af fem unge har oplevet drikkepres – altså at venner har forsøgt at få dem til at drikke mere alkohol, end de havde lyst til.
- To ud af fem unge synes, at det kan være svært at være en del af sociale fællesskaber, hvor der drikkes alkohol, hvis man ikke drikker selv.
- Blandt unge, der har aftaler om alkohol med deres forældre, overholder 83 procent nogle gange, for det meste eller altid aftalerne.

Børnene fortæller, at det er vigtigt med frihed og selvstændighed i deres eget liv. Men de ønsker også grænser. Det skal dog være i form af rammer, der giver mening for dem, og som de føler sig hørt og inddraget i. De vil gerne have mulighed for at træffe egne valg – både i små og store beslutninger. Mange oplever, at deres synspunkter ikke altid bliver taget alvorligt af deres forældre og efter-spørger at blive inddraget og lyttet til i stedet for, at forældrene træffer valg for dem. Det gælder både i små og store beslutninger. Det kan være regler for brug af telefonen, aftaler om hvornår de skal være hjemme og valg i forbindelse med skole. De vil gerne have plads til at træffe egne valg uden at blive mødt med hård kritik, hvis det viste sig, at de valgte forkert.

Valget om at drikke alkohol eller ikke at drikke alkohol er også en beslutning, der bliver påvirket af unges ønske om at passe ind. Når alkohol introduceres i et fællesskab, kan det ændre fællesskabets dynamikker. Det er ikke sikkert, at alle har fået lov at drikke alkohol på samme tid, nogen har måske ikke lyst, mens andre føler en spænding mellem, hvad deres forældre siger de må, og hvad deres venner forventer af den. En undersøgelse fra TrygFonden og Kræftens Bekæmpelse viser, at tre ud af fem unge mellem 15 og 25 år har oplevet, at venner har forsøgt at få dem til at drikke mere alkohol, end de havde lyst til, og at to ud af fem synes, det kan være svært at være en del af sociale fællesskaber, hvor der drikkes alkohol, hvis man ikke drikker selv.

”

I dette uddrag fra et gruppeinterview med elever i 9. klasse, fortæller tre piger om det drikkepres, de har oplevet, og hvor svært det kan være at være den eneste, der ikke drikker:

Camma.: Nu til dags, hvis der sidder én i vennegruppen og ikke drikker til en fest, så skal han eller hun presses til det [...]

Arendse: Og det tror jeg, der er mange forældre, der ikke forstår.

Camma: Ja, fordi hvis man er forælder til det barn, som ikke drikker og siger; 'du må ikke drikke', så tror jeg, det er svært for forældrene at forstå, hvorfor de så blev nødt til at gøre det, hvis de kom til at gøre det. Så tror jeg, det er svært for forældrene at forstå, hvorfor de gjorde det [...]

Arendse: Jeg tror også bare hurtigt, man kan komme til at udelukke andre, fordi de ikke er sådan. Hvis de har en forælder, der siger, de ikke må drikke, så drikker barnet jo selvfølgelig ikke. Og så, vi andre, som sidder der, vi udelukker jo bare den person, som ikke drikker. Og så drikker de andre, og

det gør jo også, at den ene person føler sig udenfor.

Frida: Ja, eller hvis der er en eller anden, der holder fest, og så får man at vide, at man ikke må tage derhen, fordi forældrene er imod det. Så er man ligesom den eneste, der ikke er der, og så bliver man jo også lukket ud af fællesskabet.

Camma: Så ved man bare næste dag, når man kommer i skole, så bliver man udspurgt; 'hvorfor var du der ikke? Og hvorfor gik du ikke bare imod dine forældre og sådan?

Arendse: Og så bliver man virkelig set ned på.

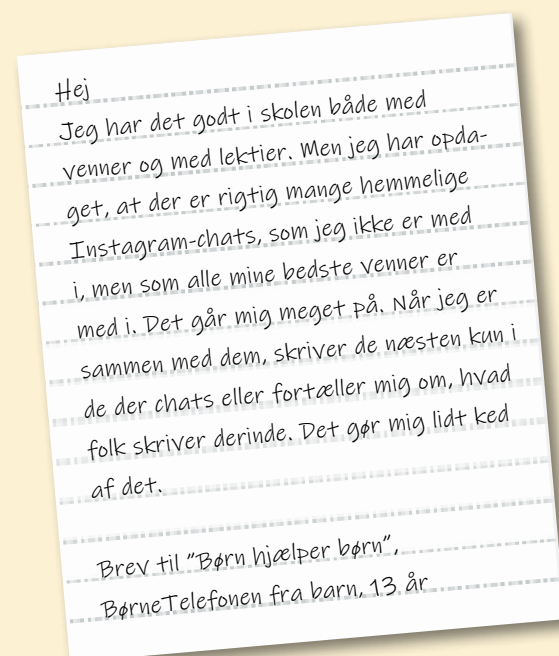
Digitale fællesskaber

Også i børn og unges digitale liv er der mange valg, der skal træffes. Vil man være på sociale medier?

Hvis ja, hvilke er gode, og hvilke er dårlige? Skal man gøre noget særligt for at passe på sig selv? Hvor meget skal man dele? Og hvor meget tid skal man bruge på det i forhold til andre aktiviteter? Disse valg er ikke nemme, og for mange børn og unge kan valgene blive meget påvirket af, hvad andre gør.

I Danmark er næsten halvdelen af alle børn på sociale medier, før de er fyldt 10 år, og næsten alle (94 procent) er på mindst et socialt medie, før de fylder 13 år.¹¹ Digitale medier kan både bruges positivt i børn og unges fællesskaber – eksempelvis til at holde kontakten med venner langt væk eller til at finde ligesindede, der deler en særlig interesse – men digitale medier kan også bruges til at udelukke eller udstille og dermed gøre fællesskaber utrygge.

En undersøgelse, som Børns Vilkår har gennemført, viser, at 10 procent af børnene ikke er med i klassens digitale grupper på sociale medier, og på den måde er uden for klassens fællesskab¹².

¹¹ "Børns liv med sociale medier. Hvordan forholder børn sig til videoindhold, influencere og AI-chatbots?", Børns Vilkår, 2024.

¹² Børns digitale fællesskaber, Børns Vilkår, 2022.

FAKTA

Fastholdelsesmekanismer er designet til at holde på vores opmærksomhed – kan vi egentlig sige, at børn og unge bare kan vælge at bruge tiden på noget andet?

- **Evighedsscroll** – at en side er designet til bare at fortsætte uendeligt længe og ikke har en naturlig ende.
- **Autoplay** – at der automatisk starter en ny video, når man er færdig med at se noget.
- **Push-notifikationer** – at man løbende får små notifikationer, hver gang nogen for eksempel har liket noget, skrevet en besked eller på en eller anden måde interageret med ens profil.
- **Anbefalingsalgoritmer** – at algoritmen automatisk finder indhold, som passer til ens præferencer, alder, køn, interesser og så videre for at fastholde en.

Mange børn synes, de bruger for meget tid på skærmen

En undersøgelse, som Epinion har gennemført for ON og DR Ultra, viser, at to ud af fem børn mellem 9 og 14 år synes, de bruger for meget tid på deres skærm. Flere end to ud af fem synes, at deres venner bruger for meget tid på deres skærm. Og halvdelen af børnene har overvejet at bruge mindre tid på skærmen.

I en anden større undersøgelse¹³ blandt børn i 6. og 9. klasse i 2022 siger over halvdelen (52 procent) af børnene, at børn selv har et ansvar for ikke at udvikle et problematisk overforbrug af computerspil. Lidt under halvdelen (44 procent) siger, at børnene selv har et ansvar for ikke at opleve noget

ubehageligt på internettet. Samtidig ved vi, at mange apps, hjemmesider og spil er designet til at holde på vores opmærksomhed. Og at det ubehagelige indhold styres af algoritmer, som brugeren slet ikke kan kontrollere. Man kan derfor sætte spørgsmålstegn ved, hvor meget vi egentlig selv vælger, når det handler om vores digitale liv, og særligt gælder det børn og unge, som er mere sårbare for påvirkning udefra.

Fastholdelsesmekanismer er noget, der gør det digitale område ekstra kompliceret. Det, der kan se ud som et enkelt valg om bare at slukke for skærmen, bliver påvirket af stærke kræfter – designs der er udviklet til at gøre det svært at slukke.

¹³ "Børns digitale liv", Algoritmer, Data & Demokrat (ADD-projektet) i samarbejde med Red Barnet, Børns Vilkår og Center for Digital Pædagogik, 2022.

Teknologi påvirker børn og unges digitale valg

Valg i børn og unges digitale liv handler om meget mere end, hvor meget tid de skal bruge på skærmen. Det handler også om, hvilket indhold de ser, hvordan de er sammen med andre, når de er online, og hvem de vælger at følge.

I forhold til indhold har børn og unge ofte en naturlig nysgerrighed på det, som er på kanten, og mange vælger at søge efter eller klikke på billeder eller videoer, der er lidt uhyggelige eller grænseoverskridende. Udfordringerne opstår typisk, når børns naturlige nysgerrighed kombineres med algoritmer, der er designet til at favorisere det ekstreme. Et barn, som af nysgerrighed søger på noget, som er lidt spændende, vil nemlig hurtigt møde indhold, der er meget mere voldsomt eller grænseoverskridende. På den måde er det ikke barnet selv, der vælger indholdet – det er algoritmer, der er lavet til at vise det.

Digital kommunikation kan danne grobund for misforståelser og et grovere sprog, end man ville bruge udenfor skærmen. Det er nemmere at vælge et hårdt sprog, når skærmen kommer imellem, og man ikke ser den person, man kommunikerer til, i øjnene. Både børn og voksne kan komme til at skrive eller sige ting online, de ikke ville have sagt ansigt til ansigt. Samtidig varierer kulturen på de forskellige sociale medier og i forskellige grupper, og det som regnes for acceptabelt et sted, er uacceptabelt et andet sted. På den måde kan der nemt opstå misforståelser og konflikter.

Hvis man virkelig ser op til en. Det er bare mit store idol eller noget. Så vil man jo gøre lige præcis, hvad det er, de gør.

Evie, 14 år om influenceres indflydelse på børn og unge

Ens forældre prøver at beskytte en fra det. Men det gør sådan, at man bliver lidt sure på dem, fordi man synes jo selv, at det er sjovt. Og så bliver man jo på en måde lidt sur på dem, at de vil have, at man stopper med det. Så det er lidt en addiction. Det er ligesom at ryge cigaretter. Man vil gerne gøre det mere.

Sandra, 4. klasse

Mange børn og unge følger forskellige kendte personer, som tjener penge ved at være influencere. En influencer er en person, som bruger sin digitale platform til at promovere budskaber, produkter eller brands og derved påvirke andre til at købe noget. Ligesom voksne bliver børn og unge påvirkede af de influencere, de følger, og selv om det kan virke som deres egne valg, når de køber et produkt, de har set omtalt på sociale medier, er det meget stærke kræfter, de er oppe imod. Vi ved fra en undersøgelse fra UNICEF,¹⁴ der er foretaget blandt elever i 5. og 8. klasse, at mere end 8 ud af 10 børn har oplevet, at deres favoritinfluencere har reklameret for ting, man kan købe, eller begivenheder man kan være med

til. Af denne gruppe børn svarer 52 procent af pigerne og 42 procent af drengene, at de fik mere lyst til at købe den ting, influenceren reklamerede for eller deltage i den begivenhed, influenceren omtalte.

Børns Vilkår har spurgt en række børn om deres løsningsforslag til at færdes trygt på sociale medier. De har mange gode forslag, men fælles for dem er, at de vurderer, at det er barnet selv, som skal tage ansvar for, at det bliver trygt at være på de digitale platforme, og at løsningerne kræver en god forståelse for det digitale – noget som ikke alle børn og unge har.

INSPIRATION TIL RESEARCH

Hvilke influencere er populære på jeres skole?

- Hvilke influencere følger elever og lærere/pædagoger?
- Hvad reklamerer de for?
- Er der nogle, der har købt deres produkter?
- Fordele og ulemper ved at følge influencere?

Eksempler på handlestrategier hos børn på sociale medier

- Kun skrive med venner/folk man kender.
- Bruge tommel op/ned (like/dislike) på indhold til at påvirke algoritmen i en bestemt retning.
- Ikke trykke på links man ikke ved, hvad indeholder.
- Rapportere/anmelde negative kommentarer eller ubehageligt indhold.
- Holde en pause fra bestemte platforme eller spil eller ignorere chats og kommentarer.
- Tjekke webshops/produkter på trustpilot eller kommentarer på sociale medier.
- Være opmærksom på, hvad der deles med chatbots i forhold til datahøst eller helt undlade at bruge dem.

De voksne omkring børnene kan gøre meget for at understøtte trygge digitale fællesskaber. Børns Vilkår har udarbejdet tre anbefalinger til skoler:

1. Støt op om fælles aftaler:

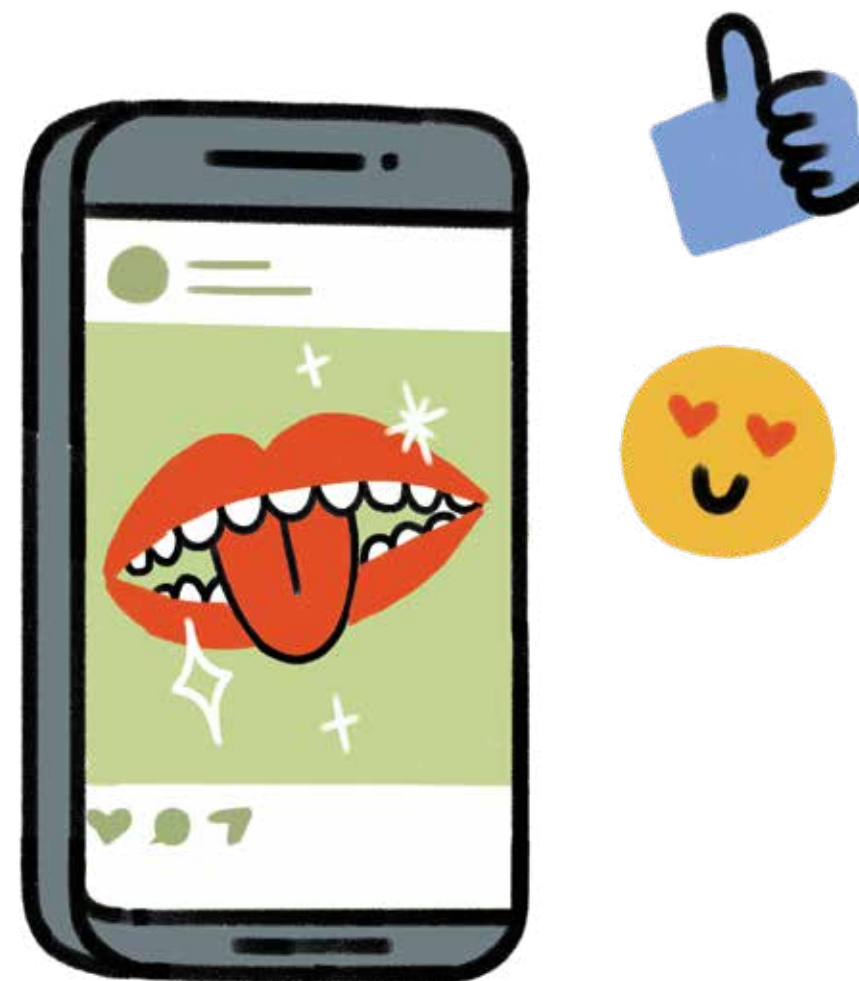
Skab rum for at forældre kan drøfte sociale medier og evt. tage fælles beslutninger om, hvornår børnene må få profiler på sociale medier

2. Vær opmærksom på ubehageligt indhold – og håndtér det:

Lav en handleplan for håndtering af ubehageligt indhold

3. Understøt kritisk refleksion:

Skab rammer og kompetencer for elevernes digitale myndiggørelse ved, at alle lærere og pædagoger sikres grundlæggende viden om børn og unges digitale fællesskaber

INSPIRATION TIL RESEARCH

Hvilke valgmuligheder havde elevernes bedsteforældre (eller andre på samme alder), da de var børn?

- Hvor meget bestemte de over deres egen fritid? Havde de mange pligter?
- Hvilke fritidsaktiviteter kunne de vælge?
- Hvilket tøj kunne de vælge?
- Hvilke uddannelser kunne de vælge imellem?

Hvilken vej skal jeg gå?

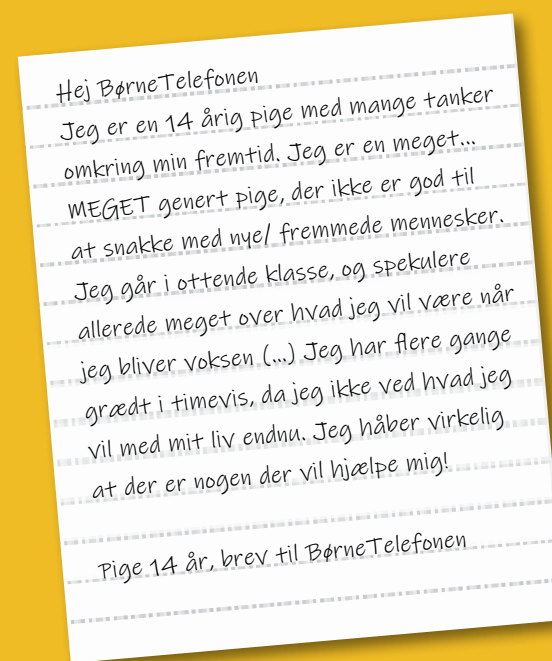
Tanker om fremtiden fylder meget for mange børn og unge. På den ene side kan det føles, som om man har alverdens muligheder, og at det kun handler om at bestemme sig for, hvilken uddannelse og hvilket arbejde man gerne vil have. På den anden side kan man opleve, at der er så mange valg, at man reelt ikke kender sine muligheder.

Samtidig ved vi, at betydningen af den sociale arv i forhold til børn og unges uddannelsesmuligheder har været stigende siden 1970'erne. Derfor har børn og unges familiebaggrund større betydning for, hvilken karrierevej de går, end i flere årtier. Det er mere naturligt og nemt at vælge en uddannelsesvej, der peger i retning af en videregående uddannelse, hvis ens forældre gjorde det samme¹⁵. Ulige forudsætninger og muligheder for at vælge uddannelse, rejser tvivl om børn og unges sociale mobilitet. Er det overhovedet muligt at vælge sin egen vej?

En undersøgelse om det trygge klassemiljø¹⁶, som Børns Vilkår har gennemført, viser, at over halvdelen af drenge (51 procent) og næsten tre ud af fire piger (72 procent) i

9. klasse føler et stort pres "i nogen eller høj grad," når de tænker på de valg, der venter dem med hensyn til uddannelse. En anden undersøgelse fra Børnerådet¹⁷ fra 2018 viser, at elever i 8. klasse i høj grad er pressede af bekymringer om, hvorvidt de vil være i stand til at præstere og leve op til uddannelsessystemets krav. Bekymringerne handler både om frygten for ikke at slå til i uddannelsessystemet, i arbejdslivet og generelt i samfundet og mange oplever, at de er pressede i forhold til at skulle træffe valg om uddannelse.

BørneTelefonen modtager også mange henvendelser, som handler om valg i forbindelse med skolegang. Hvis man ikke har det godt på den skole, man går på, kan tankerne om at skifte skole fylde, og det kan give mange bekymringer.

¹⁵ Den sociale arv i uddannelse er steget markant gennem de sidste 20 år, ROCKWOOL Fonden, 2021. RFF-NYT-Social-arv-i-uddannelse-er-steget-markant_februar-2021.pdf

¹⁶ "Pres og stres. Skolen og det trygge klassemiljø", Børns Vilkår, 2020.

¹⁷ "Pres på ungdomslivet", Børneindblik nr. 1, Børnerådet, 2018.

EVA (Danmarks Evalueringsinstitut) har undersøgt, hvad der er vigtigt for unge, når de skal vælge uddannelse, og hvad der er typisk for de valg, de træffer.¹⁸ Også denne undersøgelse viser, at mange unge oplever stor tvivl, når de skal vælge uddannelse. Tvivlen kan fylde meget, og for mange handler det om, at de oplever, at de skal træffe valget på baggrund af interesser, men at de ikke rigtig ved, hvad de gerne vil, og at de er bange for at vælge forkert første gang. Forældrenes forventninger og pres om karakterer kan også føre til en oplevelse af pres og frygt for at vælge forkert. Samtidig er forældrene de vigtigste samtalepartnere, når unge skal vælge uddannelse, og 7 ud af 10 elever i 9. klasse vurderer, at deres forældre har betydning i nogen eller høj grad for denne beslutning¹⁹.

Særlig det at vælge en erhvervsuddannelse kan være svært – fordi der er færre, der gør det, og fordi det opleves som at tage et valg, som fører til et bestemt arbejde. For nogle giver det ro, at man kan udskyde valget ved for eksempel at tage et år på efterskole. De unge oplever heldigvis, at vejledning og muligheder for praktik.

FAKTA

Hvilke strategier bruger unge, når de skal træffe valg med mange valgmuligheder?

EVA har gennemført en undersøgelse om børn og unges trivsel (på vegne af Trivselskommissionen). En række unge fortæller i undersøgelsen om de strategier, de bruger, når de skal træffe valg med mange valgmuligheder:

- De vejer **argumenter for og imod**.
- De **trækker på den hjælp, systemet** stiller til rådighed.
- De trækker på deres **netværk**.
- De **mærker efter**.
- De vælger **det samme som vennerne**.
- De **udskyder valget** til sidste øjeblik.
- De **lader andre træffe valget** for dem.

INSPIRATION TIL RESEARCH

Hvad kan gøre det nemmere at vælge, hvilken vej man skal gå?

Undersøg forskellige perspektiver på, hvad der er nødvendigt for at kunne træffe et valg:

- Hvad siger unge, der er på vej til at skulle vælge?
- Hvad siger unge, der allerede har taget et valg?
- Hvad siger voksne omkring de unge for eksempel lærere, forældre, studievejledere mv.?
- Hvad der kan gøre det nemmere at træffe et valg om sin fremtid?

¹⁹ "Uddannelsesvalg i 9. klasse – Unge vej mod ungdomsuddannelse", EVA, 2019.

Faktaboks: Perspektiver på børns og unges trivsel. En kvalitativ undersøgelse for Trivselskommissionen (2025)

Når valg handler om at være borger i et samfund

At vælge hvem man vil være – og måske ikke være – og hvilken vej man vil gå i livet, er beslutninger, der handler om det enkelte menneskes personlige liv og livsbane. Men det handler også om at være borger i et demokratisk samfund. At deltage i demokratiet er en social handling. Det er noget, vi deler med hinanden og har til fælles, uanset om vi er børn, unge eller voksne. Fra vi er helt små, deltager vi i lege og aktiviteter, hvor vi møder demokrati i børnehøjde og over os i at indgå i demokratiske fællesskaber. I skolen bliver vi undervist i samfundsfaglige og politiske temaer og deltager i demokratiske aktiviteter, der skal forberede os til at være aktive deltagere og borgere i et demokratisk samfund.

Temaet ”valg” handler i denne del om børn og unges rettigheder, om demokrati og demokratisk deltagelse i forskellige arenaer og om børn og unges selvtillid i forhold til at agere demokratisk og politisk i skole, fritid og samfund.

Om retten til at blive hørt og have indflydelse på eget liv

Alle børn har rettigheder. Det fremgår af FN's Børnekonvention, som forpligter voksne til at give børn og unge indflydelse på deres liv og hverdag. Børn har nemlig ret til at blive hørt og frit sige deres mening om emner, der er vigtige for dem. De har ret til at blive inddraget og taget alvorligt i overensstemmelse med deres alder og modenhed, når der træffes beslutninger, der har betydning for dem og deres liv. Det gælder også i skolen, som spiller en helt særlig rolle for børn og unges demokratiske selvtillid og deltagelse. Børnerådet i Danmark arbejder for at sikre, at FN's Børnekonvention bliver indarbejdet i dansk lovgivning og i praksis i alle sektorer – eksempelvis i skolen, hvor elevers ret til inddragelse og medbestemmelse er omdrejningspunkt for en ny undersøgelse. Børnerådet har lavet sammen med Danske Skoleelever og UNICEF.²⁰

Undersøgelser viser, at mange børn og unge ikke kender særligt meget til deres rettigheder og menneskerettigheder generelt. For eksempel vurderer kun 38 procent af børn i 6-10. klasse, at de kender noget eller meget til børns rettigheder. Samtidig kan 37 procent af børnene ikke nævne én eneste menneskerettighed²¹.

Børn og unges demokratiske dannelse og handlekompetencer forudsætter, at de er bevidste om deres ret til indflydelse og medbestemmelse, og at de oplever demokrati gennem konkrete handlinger.

Om demokratisk deltagelse og selvtillid
Deltagelse i den politiske samtale er afgørende for unges demokratiske dannelse

og indflydelse og medbestemmelse. Det er gennem dialoger om politiske emner, at børn og unge får viden og kendskab til andres politiske holdninger og værdier og får mulighed for at tage stilling og danne deres egne holdninger. Og det er gennem dialoger og deltagelse i demokratiske aktiviteter, at børn og unge udvikler en begyndende demokratisk selvforståelse ved at øve sig i, hvad det vil sige at være borger i et demokratisk samfund. Hvad betyder det for mig og de fællesskaber, jeg er del af? Hvilke rettigheder og ansvar følger med? Og omvendt: Det er også gennem dialoger og deltagelse i demokratiske aktiviteter, at voksne og beslutningstagere får kendskab til børn og unges syn på verden, og hvad de mener om forskellige emner.

FAKTA

FN's Børnekonvention består af en samling af 54 artikler, som beskriver børns rettigheder – borgerlige, politiske, sociale, økonomiske og kulturelle rettigheder. Børnekonventionen, som Danmark ratificerede i 1991, skal sikre, at børn – uanset hvor i verden de bor – har de samme rettigheder. Og den skal sikre alle børns trivsel, udvikling og beskyttelse. Danmark har skrevet under på, at konventionens rettigheder skal overholdes.

²¹ UNICEF Danmark og Institut for menneskerettigheder (2023): *Børn har begrænset kendskab til deres rettigheder. Børn har begrænset kendskab til deres rettigheder*

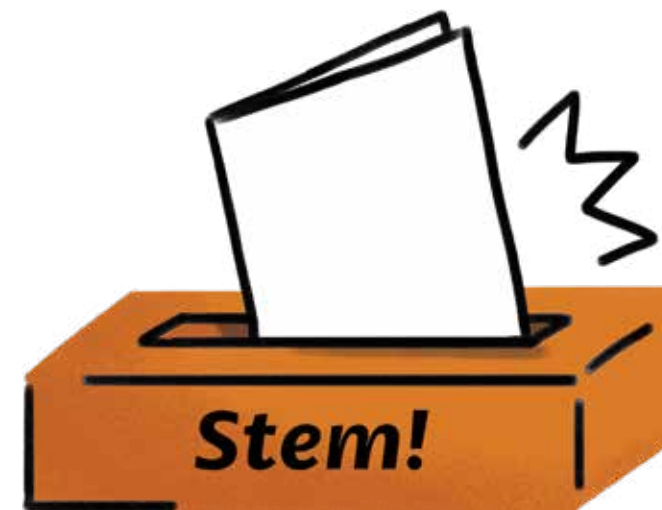
²⁰ Danske Skoleelever, Børnerådet & Unicef, 2024: *Medbestemmelse i undervisningen – fra elevernes perspektiv*.

Demokratisk deltagelse og dialog kan foregå på mange forskellige måder og i flere sammenhænge i hverdagslivet. Det kan være hjemme omkring spisebordet, i skolen, i fritiden, i klubber og i foreninger.

En stor international undersøgelse fra 2022²² undersøgte unge skoleelevers demokratiske og politiske deltagelse i forskellige arenaer. Mere end 82.000 unge i 8. klasse på tværs af 23 forskellige lande (primært europæiske) har deltaget i undersøgelsen, som giver indblik i deres holdninger til deres aktuelle og fremtidige liv som skoleelever og samfundsborgere. Danske elever skiller sig ud ved blandt andet at vide meget om samfund og demokrati – men de forventer ikke selv at engagere sig politisk. Undersøgelsen viser også, hvordan skolesystemer, skoler og lærere i de forskellige lande forbereder eleverne på at blive voksne samfundsborgere, og at der er sammenhæng mellem det, man kalder demokratisk eller politisk selvtilid og børn og unges deltagelse i demokratiet.

Dansk Ungdoms Fællesråd har sammen med Epinion undersøgt denne sammenhæng og finder, at den demokratiske selvtilid blandt danske unge er lav. Kun 43 procent svarer, at de har politiske holdninger, som er værd at lytte til. Følelsen af ikke at være god nok og manglende tro på egne evner og holdninger udgør barrierer for unges demokratiske og politiske deltagelse²³.

Børn og unges tvivl på egne holdninger og lave demokratiske selvtilid kan hænge sammen med snævre normer, som præger nogle fællesskaber – digitale som fysiske. Snævre normer for, hvad der er legitimt at sige, gøre og mene, kan skabe en frygt for at træde ved siden af, fordi det kan resultere i eksklusion fra fællesskabet. For nogle børn og unge opleves det derfor mere trygt at mene og gøre det samme som alle andre end at udtrykke sine egne holdninger og risikere at skille sig ud.

Digitale mediers betydning for demokrati og deltagelse

At unge i Danmark tvivler på deres egne politiske holdninger og værdier kan hænge sammen med, at den digitale verden fylder så meget, at den ikke kan undgå at påvirke, hvordan de tænker og danner holdninger.

Digitale medier skaber mange muligheder for at komme til orde og deltage i samtaler, ytre sin mening og være i dialog med meningsdannere, debattører og magthavere. Digitale demokratiske samtaler kan dog være svære at deltage i. Og særligt for børn og unge, der kan opleve et sprog og en tone, der kan være hård og ekskluderende. Men også fordi, at det kan være svært at vurdere og tage kritisk stilling til det, der bliver skrevet og sagt.

For mange unge er sociale medier den mest udbredte kilde til nyhedsindhold. Men på sociale medier findes de unge ikke kun kilder, der bestræber sig på at fortælle sandheden. Her flourer også misinformation, fake news og AI-genererede videoer, og dét udfordrer demokratiet²⁴. For hvad skal man tro på, når det er så svært at skelne mellem, hvad der er sandt og falsk, og når medierne vinkler nyhe-

der på forskellig vis og fremlægger forskellige forståelser af, hvad der sker i samfundet? Desuden fungerer digitale medier ofte som et ekkokammer, hvor deltagerne har de samme holdninger og bekræfter hinanden i deres verdenssyn. Dét udfordrer en bred digital repræsentation og en flerhed af perspektiver, som er vigtige for børn og unges demokratiske deltagelse, deres holdningsdannelse og deres forståelse af verden og samfundet²⁵.

På de Sociale medier risikerer børn og unge også, at 'falde' ned i digitale kaninhuller, hvor de fortaber sig i bestemt indhold og glemmer tid og sted. Indholdet kan være ganske harmløst, men algoritmerne kan også sørge for, at det, der præsenteres, bliver mere og mere ekstremt. Det kræver viden og digital dømmekraft at vælge indhold fra, der gradvist kan forvrænge ens virkelighedsopfattelse, og derfor er det vigtigt, at børn og unge klædes på til at tage stilling og forstå de mekanismer, der påvirker deres færden i den digitale verden.

²² Bruun, Jens & Lieberkind, Jonas (2024): *Politisk og demokratisk dannelse i en krisetid*. Aarhus Universitetsforlag 2024

²³ Dansk Ungdoms Fællesråd og Epinion (2024): *Demokratianalysen 2024*

²⁴ Mia Stenbro Lorenzen, Claes Holger de Vreeze, Arjen van Dalen (2023): *Danskernes brug af sociale medier som nyhedskilder og deres syn på fake news og disinformation*. Digital Democracy Centre, Det Samfundsvidenskabelige Fakultet, Journalistik, Institut for Statskundskab.

²⁵ ON: on-skole.dk/demokrati

Om skolen som demokratisk rum

Det er en vigtig forudsætning for demokratiet, at børn og unge forberedes til politisk deltagelse. Det starter allerede i folkeskolen, hvor der i formålet står, at ”Folkeskolen skal forberede eleverne til deltagelse, medansvar, rettigheder og pligter i et samfund med frihed og folkestyre. Skolens virke skal derfor være præget af åndsfrihed, ligeværd og demokrati”.²⁶

Forberedelse til politisk deltagelse kan ske på flere forskellige måder. Først og fremmest er det centralt, at eleverne kender til og ved, hvordan de kan bruge deres demokratiske rettigheder både i og uden for skolen. Retten til at blive hørt og lyttet til handler om medbestemmelse i skolen, og om at være aktive medskabere af skolen og undervisningen. Børn og unge har ret til i videst muligt omfang at blive inddraget og få indflydelse på, hvad undervisningen skal indeholde, hvordan den skal udformes, og hvilke metoder der skal anvendes.²⁷

Skolen og i særlig grad klassefællesskabet udgør en helt central arena, når det handler om elevernes politiske og demokratiske dannelse og rettigheder.

Demokrati i skolen kan komme til udtryk som gensidig respekt og forståelse eleverne imellem og mellem elever og lærere/pædagoger. Og det kan manifestere sig som faktiske handlinger, medbestemmelse og deltagelse i konkrete aktiviteter i skolen. For eksempel i elevrådet eller andre råd med fokus på at få indflydelse og på at skabe forandring i skolelivet.

Skolen og klassefællesskabet kan betragtes som et minisamfund, hvor eleverne er borgere, der skal træffe fælles beslutninger om, hvilket fællesskab de gerne vil være, hvordan de er sammen med hinanden i klassen og i frikvartererne, og hvilke regler der skal gælde i relation til adfærd i undervisningen. Det kan være i relation til, at man rækker hånden op, lytter til hinanden, holder en god tone, hjælper hinanden, rydder op og så videre. Det er også i skolen og i klassefællesskabet, at børn og unge får erfaringer med selv at tage stilling, udtrykke sin mening og kræve sin ret som elev eller klasse og i det hele taget opleve betydningen af demokratiet, og hvad det betyder, at flertallet bestemmer.

FAKTA

Dette viser undersøgelser om børns oplevelser af medbestemmelse i skolen:

- **Rapport om medbestemmelse i undervisningen – fra elevernes perspektiv** (Danske Skoleelever, Børnerådet og UNICEF, 2024):
 - 60 procent af udskolingseleverne er sjældent eller aldrig med til at vælge emner i undervisningen.
 - 20 procent oplever, at lærerne sjældent eller aldrig interesserer sig for deres holdninger.
 - Elever, der oplever en høj grad af medbestemmelse, er gladere for at gå i skole.
- **Tal fra Mandag Morgen fra 2024:**
 - To ud af fem børn i 4. til 10. klasse ønsker mere medbestemmelse i skolen.
 - Knap halvdelen har nogle gange opgaver, hvor de har frihed til selv at bestemme, hvordan opgaven skal løses.
- **Den nationale trivselsmåling:**
 - Næsten halvdelen oplever ikke, at de er med til at bestemme, hvad de skal arbejde med i klassen.
- **ICCS 2022:**
 - 79 procent af eleverne på tværs af de europæiske lande er enige i, at skolen bliver bedre, når eleverne er med til at træffe beslutninger
 - 56 procent svarer bekræftende, at de kan være med til at påvirke beslutninger af betydning for deres skole.

²⁶ Folkeskoleloven § 1, stk. 3 i Bekendtgørelse af lov om folkeskolen, LBK 1396, Retsinformation

²⁷ Folkeskoleloven § 18 i Bekendtgørelse af lov om folkeskolen, LBK 1396, Retsinformation.

Medbestemmelse og indflydelse i skolen

Selvom den danske folkeskole er kendt for at møde børn med respekt og ligeværd og for at være et sted, hvor de fleste børn og unge trives, ligger Danmark imidlertid helt i bund, når det kommer til elevernes oplevelse af medbestemmelse i skolen.²⁸ Børnerådet, Danske Skoleelever og UNICEF Danmark står bag en undersøgelse af netop dette, og her svarer over halvdelen af eleverne, at de kun sjældent eller aldrig er med til at bestemme valg af emner i undervisningen, og endnu flere svarer, at de gerne vil have mere medbestemmelse i deres skoleliv.²⁹

Flere andre undersøgelser bekræfter, at rigtig mange børn og unge går igennem deres skoleliv uden at have indflydelse på, hvad de skal lære, og hvordan de lærer det. De elever, der oplever at have medbestemmelse i undervisningen, er glattere for at gå i skole.

Børns Vilkårs undersøgelser viser desuden, at det at blive inddraget styrker børn og unges trivsel og deres forståelse af, hvilke rettigheder der gælder for dem, og hvad de betyder.

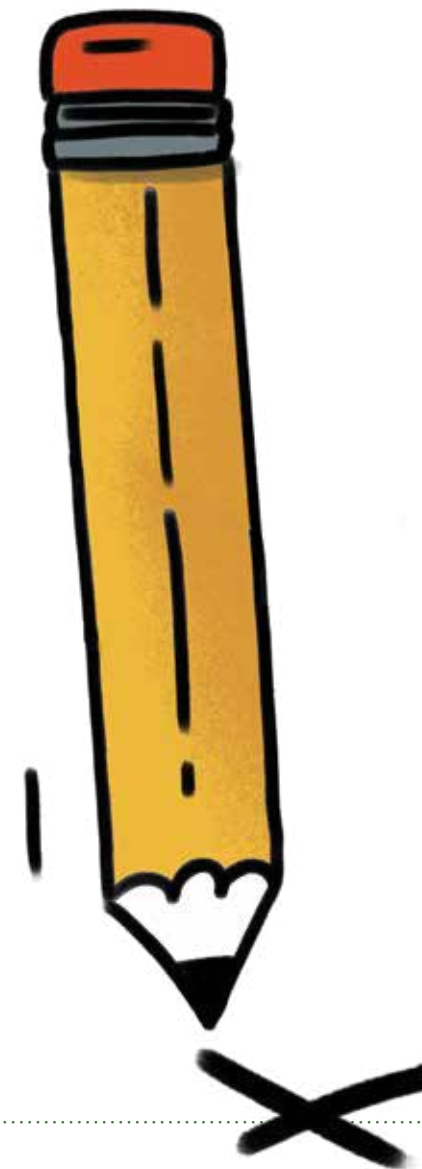
Elevråd på skolerne spiller også en central rolle i relation til medbestemmelse, da de giver børn og unge mulighed for at udtrykke deres meninger og have medbestemmelse i beslutninger, der vedrører deres skoleliv – ikke blot de elever, der deltager aktivt i selve elevrådet, men også de øvrige elever på skolen, som elevrådet repræsenterer. Skoler kan desuden melde deres elevråd ind i Danske Skoleelever, som er elevernes interesseorganisation, og som arbejder på at fremme og styrke elevdemokrati blandt andet i form af øget medbestemmelse i skolelivet.

Medbestemmelse er i det hele taget vigtig for børn og unges trivsel og læring i skolen. Derfor er det skrevet ind i anbefalingerne til de nye fagplaner for folkeskolen for at sikre, at eleverne får indflydelse på, hvad de skal lære og hvordan³⁰.

INSPIRATION TIL RESEARCH

Hvordan står det til med demokratiet på vores skole?

- Hvordan forstås og opleves demokrati på jeres skole fra forskellige perspektiver for eksempel fra elevers, læreres, pædagogers, skoleledelsens og så videre?
- Hvis I skulle filme demokratiet på jeres skole – hvordan ser det ud og kommer det til udtryk i forskellige sammenhænge?
- Hvad understøtter og begrænser demokratiet på jeres skole?
- Hvilke ideer har I til at skærpe medbestemmelse og elevdemokrati på jeres skole?

²⁸ Bruun, Jens & Lieberkind, Jonas (2024): Politisk og demokratisk dannelse i en krisetid. Aarhus Universitetsforlag 2024.

²⁹ Danske Skoleelever, Børnerådet & Unicef (2024): Medbestemmelse i undervisningen – fra elevernes perspektiv

³⁰ Styrelsen for undervisning og kvalitet (2024). Beslutningsgrundlag. Ekspertgruppe for fagfornyelsen. Børne- og Undervisningsministeriet, december 2024.

Jeg tror, der er mange, der sådan er bange for, hvad folk siger til det. Altså sådan om de griner eller gør grin med en eller et eller andet [...] Det kan jeg godt selv være nogle gange [...] Jeg tror, lærerne er jeg i hvert fald lidt ligeglad med. Jeg tror, det er mere dem fra klassen [...] Og så kan man godt måske tænke: ”Åh nej, hvad tænker de nu.”

Elev, 7. klasse, Børns Vilårs undersøgelse om trygge fællesskaber i skolen

Den demokratiske samtale kræver trygge fællesskaber

Henvendelser på BørneTelefonen viser, at det kan være svært at passe ind og være sig selv i skolens fællesskaber. Mange føler, de er nødt til at spille en rolle for at være med. Det fremgår også af en undersøgelse fra Børns Vilår om trygge fællesskaber i skolen fra 2024, hvor børn fra 4. og 7. klasse fortæller, at de er bange for at sige noget i timerne, fordi de risikerer at blive udstillet, latterliggjort eller grinet af. Her fortæller børn om snævre rammer og om frygten for at træde ved siden af.

Mange børn og unge føler sig desuden pressede i skolen, er bange for at fejle og har ikke følelsen af at være accepteret i deres klasse³¹. Den nationale trivselsmåling fra skoleåret 2023/2024 viser, at hver femte elev er bange for at blive gjort til grin i klassen.

FAKTA

Den nationale trivselsmåling

- I skoleåret 2023-2024 var 22,4 procent af eleverne i 4.-9. klasse for det meste eller altid bange for at blive gjort til grin i skolen. Det samme gjaldt for 18,6 procent af eleverne i skoleåret 2014-2015.
- I skoleåret 2023-2024 var 9,6 procent af eleverne i 4.-9. klasse uenige eller helt uenige i, at de andre elever accepterer dem, som de er. Det samme gjaldt for 6,2 procent af eleverne i skoleåret 2014-2015.
- I skoleåret 2023-2024 følte 12,6 procent af eleverne i 4.-9. klasse sig sjældent eller aldrig tryk i skolen. Det samme gjaldt for 8,3 procent af eleverne i skoleåret 2014-2015.

Når børn og unge oplever klasserummet som et rum, der ikke er trygt nok til, at de tør ytre sig, udfordrer det den frie diskussion og udveksling af synspunkter. Konsekvensen er, at det er svært at være sig selv og sige sin mening – især hvis den afviger fra alle andres.

For at børn og unge kan øve sig i at deltage i den demokratiske samtale, lytte til andres holdninger og danne deres egne, er det vigtigt, at klasserummet er åbent og trygt. Hvis ingen tør sige noget af frygt for at dumme sig, har den demokratiske samtale svære kår, og skolen bliver ikke den øvebane

til demokratisk deltagelse, som den gerne skulle være.

Voksne omkring børn og unge har derfor et ansvar for at skabe trygge og inddragende rammer, der gør det muligt og legitimt at ytre sig. Det er vigtigt for børn og unges trivsel og for deres demokratiske selvtilid og deltagelse.

INSPIRATION TIL RESEARCH

Hvad skal der til for at understøtte den demokratiske samtale med børn og unge?

- Hvordan forstås og opleves børn og unges deltagelse i den demokratiske samtale fra forskellige. perspektiver for eksempel fra elevernes perspektiv, læreres, skoleledelsens, forældres og lokalpolitikeres perspektiv?
- Hvad bliver der gjort i jeres kommune, i lokalsamfundet, på skolen mv. for at understøtte børn og unges deltagelse i den demokratiske samtale?
- Hvilke ideer har I til, hvad man ellers kunne gøre?

Om demokrati og valg

Det repræsentative demokrati i Danmark betyder, at danske statsborgere har indflydelse på, hvilke kandidater, der skal repræsentere deres holdninger og værdier i folketinget, kommunen, regioner og EU. Ifølge grundloven skal kandidater til folketinget vælges hvert fjerde år, medmindre statsministeren bruger sin ret til at udskrive nyvalg til Folketinget før. I Danmark er der i modsætning til mange andre lande typisk høj valgdeltagelse til folketingsvalget, hvor den ved det seneste valg i 2022 lå på 84,16 procent³².

Hvert fjerde år, når det bliver den tredje tirsdag i november, går danskerne til de lokalpolitiske stemmeurner, når der er valg til de 98 kommuner og til regionerne. Kommuner-nes politik er på mange måder vigtig for børn og unge, da den i høj grad vedrører deres hverdagsliv både i og uden for skolen. For eksempel er det de lokale politikere i byrådet eller kommunalbestyrelsen, der beslutter, hvilke tilbud til børn og unge kommunen skal levere.

Alle kommuner har desuden en såkaldt børne- og ungepolitik, der fungerer som en politisk og strategisk ramme for den pædagogiske praksis i dagtilbud, skoler og fritidstilbud.

FAKTA

Om folketingsvalg:

Mindst hvert fjerde år skal der udskrives folketingsvalg, og det er statsministeren, som beslutter, hvornår det skal foregå. Et folketingsvalg skal ifølge grundloven være direkte og hemmeligt. Man skal som vælger kunne stemme direkte på en specifik kandidat eller en liste, og ingen andre må se, hvem man stemmer på. Derfor sker selve stemme-handlingen i et stemmerum, hvor man er alene, når man sætter sit kryds. Resultatet af valget afgør sammensætningen af Folketinget og hvilket parti eller partier der skal være i regering.

Om kommunalvalg:

Næste kommunalvalg ligger d. 18. november i år. I modsætning til folketingsvalget, hvor man skal være statsborger for at stemme, kan alle borgere, der er fyldt 18 år og bor i den pågældende kommune, sætte sit kryds ved den kandidat, hvis politik de ønsker skal tegne det lokalpolitiske landskab. Kandidater kan stille op for et nationalt parti, en lokal partiliste eller som løsgænger, det vil sige uden at være medlem af et parti.

Om regionalvalg:

Regionalvalget afholdes sammen med kommunalvalget d. 18. november, og borgerne kan stemme på de lokale kandidater, der stiller op deres region. Som ved kommunalvalget er det kandidater fra et nationalt parti, en lokal partiliste eller løsgængere.

Om Europaparlamentsvalg:

Valg af medlemmer til Europa-Parlamentet afholdes hvert femte år i EU's medlemsstater. I Danmark kan borgere over 18 år med dansk indfødsret og fast bopæl i Danmark eller et af de andre EU-lande samt statsborgere fra andre EU-lande med fast bopæl i Danmark stemme. Det næste Europa-Parlamentsvalg afholdes i 2029.

I ugerne op til et kommunalvalg ser vi kandidaterne dukke op på lygtepæle overalt i kommunerne med billeder, slogans og politiske budskaber, der skal vække borgernes opmærksomhed og interesse – og i sidste ende få dem til at sætte deres kryds. Også i medierne og på SoMe drøner valgkampen af sted. Uanset om der er tale om folketings- eller kommunalvalg, spiller medierne og den digitale verden en afgørende rolle i forhold til at påvirke vælgerne og deres demokratiske deltagelse. Hvorfor skal jeg stemme? Hvem skal jeg stemme på? Hvad er vigtigt for mig og for fællesskabet? Hvad gør andre unge?

INSPIRATION TIL RESEARCH

Hvad kan få flere unge til stemmeboksen?

- Hvordan lå stemmeprocenten blandt unge i jeres kommune til det seneste kommunalvalg?
- Hvad er unges begrundelser for, om de går til stemmeboksen eller ej?
- Hvad skal der til for at få flere unge i jeres kommune til at stemme?
- Hvad er jeres egne og jeres kammeraters forventninger til at deltage i den demokratiske samtale/demokratiske aktiviteter?

Selvom selve valgdeltagelsen, når vi som borgere sætter vores kryds, er en individuel handling, er det samtidig en social handling med stor betydning for fællesskabet og demokratiet. Også når borgere vælger ikke at stemme. Til kommunalvalget har stemmeprocenten, som normalt ligger lavere end ved folketingsvalget, også været faldende siden valget i 2013³³. Ved seneste valg i 2021 stemte 67,21 procent af de stemmeberettigede danskere.

Hvorfor skal man være 18 år for at stemme?

I Danmark er valgretsaldern 18 år. Det betyder, at man skal være fyldt 18 år, før man kan stemme til folketingsvalg, kommunal- og regionalvalg samt europaparlamentsvalg.

I flere europæiske lande har man imidlertid valgt at nedsætte valgretsaldern til 16 år, hvilket til tider også er til diskussion i Danmark. Hvorfor er unge for eksempel modne nok til som 15-årige at tage stilling til personlige sundhedsmæssige og medicinske spørgsmål, men ikke til at stemme? De fagfolk og politikere, der ønsker at nedsætte valgretsaldern, vil gerne inddrage flere unge i demokratiet blandt andet for at undgå, at kløften mellem de unge og den gennemsnitlige vælger øges yderligere³⁴. Den gennemsnitlige vælgers alder er nemlig stigende, fordi der hele tiden bliver flere og flere ældre, og det risikerer at skabe en demokratisk skævvridning, hvor alt for mange voksne skal tage stilling til et samfund, der tilhører de unges fremtid. Et andet argument, for en nedsættelse af valgretsaldern, er, at det vil skabe et øget politisk engagement blandt unge, og at dette engagement med større

sandsynlighed vil være ved, hvis man starter allerede som 16-årig³⁵.

Et modargument, som flere politiske partier deler, er, at valgretsaldern og myndighedsaldern bør følges ad, som det er tilfældet nu, fordi de mener, at det at tage stilling til samfundsmæssige problematikker fordrer en vis modenhed og livserfaring³⁶.

INSPIRATION TIL RESEARCH

Undersøgelse af valgretsaldern – hvad skal den være?

- Hvilke argumenter for og imod at sænke valgretsaldern kan I finde? Hvad mener eksperter, politikere og interesseorganisationer?
- Hvad er holdningen til den demokratiske valgretsaldern i jeres lokalmiljø?
- Hvad er jeres egne og jeres kammeraters holdning?

³³ Danmarks Statistik – kommunalvalg: Kommunalvalg - Danmarks Statistik

³⁴ Dansk Ungdoms Fællesråd: Holdninger til 16-års valget: <https://duf.dk/artikel/holdninger-til-16-aars-valget>

³⁵ Videnskab.dk: Hvad sker der, hvis man sænker valgretsaldern til 16 år?

³⁶ Folketinget: B 57 - 2023-24 (1. behandling): Forslag til folketingsbeslutning om ændring af valgretsaldern til europaparlamentsvalg til 16 år./ Folketinget

Hvordan kan man gøre en forskel i samfundet?

— Om at skabe forandring i fællesskab

Selv om danske unges demokratiske selvtillid ikke er på sit højeste, og troen på egne politiske holdninger og værdier synes at svigte en smule, er der alligevel mange unge, der har interesse for og holdninger til, hvordan samfundet skal indrettes. ICCS-undersøgelsen viser, at europæiske unges engagement i at diskutere politiske, sociale og internationale forhold generelt er stigende³⁷, og danske elever har positive forventninger til at skulle deltage i den demokratiske samtale i fremtiden.

Når danske unge engagerer sig i demokratiske og politiske aktiviteter og dagsordener på forskellig vis for eksempel om klima, sundhed, fred eller børn og unges trivsel, sker det for eksempel gennem deltagelse i demonstrationer, underskriftindsamlinger eller politiske debatter. En anden måde at engagere sig i demokratiet er at være en politisk forbruger og udtrykke sine værdier eller holdninger gennem de ting, man køber og lader være med at købe – eller for eksempel ved at opfordre sine forældre til at være bevidste om deres forbrug i forhold til miljø, arbejdsvilkår, bæredygtighed og social ansvarlighed.

Unge, der ønsker at påvirke det politiske indflydelsesrum mere direkte, kan engagere sig i for eksempel politiske ungdomspartier, en politisk ungdomsbevægelse eller en forening, hvor de kan skabe forandring i fællesskab med andre unge.

De politiske ungdomspartier fungerer uafhængigt af moderpartierne og deler ikke nødvendigvis moderpartiets holdninger og værdier. Alle unge kan melde sig ind i ungdomspartierne og deltage i aktiviteter i den lokale afdeling, i kurser og konferencer og få indflydelse på ungdomspartiets politik og skrive anbefalinger til moderpartiet. For nogle unge er de politiske ungdomspartier en øvebane til en politisk karriere senere i livet, mens det for andre er en mulighed for i en periode at være del af et fællesskab, hvor man er sammen om at kæmpe for en sag.

Unge, der gerne vil engagere sig politisk uden at koble sig til et bestemt ungdomsparti, kan melde sig ind i – eller arbejde frivilligt i partineutrale ungdomsorganisationer, der kæmper for at engagere og repræsentere unge i demokratiet.

Flere kommuner har desuden børne- og ungebyråd, hvor børn og unge inddrages i at udvikle kommunens politik og får indflydelse på de rammer, der former deres hverdagsliv både i og uden for skolen.

FAKTA

Eksempel:

I Aarhus kommune har børn og unge siden 2007 haft indflydelse på kommunens politik og været med til at sætte temaer på dagsordenen, der vedrører deres hverdagsliv. I Børne- og ungebyrådet sidder omkring 30 unge i alderen 14-17 år, der gerne vil være med til at gøre en forskel for børn og unge i kommunen. Formålet med Børne- og ungebyrådet er, at børn og unge får en direkte stemme og kan være med til at præge lokalpolitikken.

"Jeg ville gerne kæmpe for at forbedre ordblindes hjælpemidler og muligheder for støtte i skolen." "Det er virkelig fedt, du får mange venskaber ud af det, og du får lov til at byde ind og blive hørt. Og du lærer meget at det og får mod til at snakke foran andre. Det havde jeg svært ved. Nu byder jeg mere ind." "Det er vigtigt med et børne- og ungebyråd, for så bliver børnene hørt, i stedet for det kun er voksne, voksne, voksne. Det tror jeg er rigtig godt. Jeg føler, jeg er med til at skabe forandring for andre".

"Det var ikke noget, jeg havde set mig selv i for et år siden. Men så kom muligheden, og det er lige noget for mig."

God journalistik

God journalistik

Journalistik har mange former og formater, men der er en række punkter, det er væsentligt at have for øje i sit journalistiske arbejde. At være nysgerrig...

Danner grundlaget for en god artikel. Stil spørgsmål – også til de ting, vi i det daglige tager for givet. Hvorfor hænger det sammen, som det gør? Kunne det være på en anden måde?

At være kritisk...

Vil sige, at journalisten ikke tager alle ord for gode varer, selvom de måske kommer fra magthavere og politikere. Journalisten skal konstant sætte spørgsmålstegn ved, om informationen er pålidelig eller ej.

At være professionel...

Betyder, at det journalistiske arbejde er tilstræbt objektivt. Man skal undgå, at skribentens egen holdning skinner igennem, ligesom man bør stræbe efter at høre begge parter i en sag. Interviewer man for eksempel en kilde, der kritiserer forholdene på det lokale plejehjem, skal plejehjemmet altid have lov til at svare på kritikken og komme til genmæle.

Artiklens elementer

En artikel er opbygget af en række elementer. Det er forskelligt fra avis til avis, hvordan en bestemt artikeltype er opbygget. På de næste sider er der tre eksempler på standardartikler fra henholdsvis Ekstra Bladet, Politiken og Jyllands-Posten. Alle elementer behøver ikke altid at være til stede i en artikel.

På Mediekonkurrencen.dk er der information om nyhedskriterier, genrebegreber, modeller og andre relevante journalistiske værktøjer.

Rubrik

Byline

Citat

Mellemrubrik

Brødtekst

Faktaboks

Ekstra Bladet
SØNDAG 16. JUNI 2019

28

FATTIGT KVINDESYN

PROTEST: Kvinderne gik på gaden i rige Schweiz

HELE JØRGENSEN

Den rigdom, som Schweiz er kendt for, kommer ikke hele samfundet til gode. Det fik fredag tusindvis af kvinder til at gå på gaden og forlange ligestilling. Og det er netop landets kvinder, der ifølge de protesterende lider under et patriarkalsk og meget fattigt kvindesyn.

Der er en lang linje af kvinder, der har kæmpet for os

Således arbejder mange kvinder ulønnet i hjemmet, mens deres mænd scorer kassen i deres højt betalte jobs. Det gør kvinderne sårbare senere i livet, hvis mændene dropper dem for 'en nyere model'.

Tilbagestående land

Vold mod kvinder i hjemmet er også meget højt i alpelandet, hvilket fører til, at en kvinde hver anden uge dør af volden, skriver New York Times.

Der er en lang linje af kvinder, der har kæmpet for os.

Og der ligger en stor opgave foran os, siger en af demonstranterne, den 43-årige Rahel Lüthy, til avisen.

Landet er da også ganske tilbagestående, når det gælder ligestilling. Således fik kvinderne først stemme- og valgret i landskænen de valg i 1971. Samme ret

Under fredagens demonstrationer, der også var en landsdækkende strejke, havde tusindvis af kvinder taget farvestrængende tøj på for at markere, at de ikke længere vil finde sig i at blive overset.

– Vi skal kæmpe for ligestilling, en fair deling af arbejdet med børn, ret til abort og ingen tolerance over for vold i hjemmet, siger Rahel Lüthy.

Og så skal vi smadre patriarkatet, mener hun.

Ifølge kvindeforskeren Christina Rinswanger skal der ske en markant ændring af samfundet i Schweiz, fordi kvindernes problemer er tæt knyttet til den måde, det er opbygget på.

Ingen fremtidssikring

Således udfører kvinderne fortsat hovedparten af arbejdet i hjemmene og har ingen forudsigelse eller pensionsordning til at fremtidssikre sig mod.

Men trods den folkelige bevægelse, der fredag indtog gaderne, kan kampen blive hård at vinde. Særligt fordi landets højprocentrede partier kæmper imod kvindereformhæderne.

– De siger, at kvinderne skal blive i deres hjem, hvor de kan være trygge, leve med og passe børnene, fortæller Christina Rinswanger til New York Times.

– De mener, at så fungerer samfundet meget bedre.

– Vi har fået nok, siger

Adèle Thorens fra det grønne parti.

– Og strejker kan gøre vores vrede synlig og på den måde presse politikere.

Ligestilling er godt for økonomien, mener hun.

here@ej.dk

Udskyder lov efter protest

De folkelige bevægelser i Hong Kong har vundet den første, men meget svage sejr over planerne om at indføre en

der kan sende politiske modstandere til Kina. Hong Kongs øverste politiske leder, Carrie Lam, har netop suspenderet lovforslaget. Men det fryktes, at Lam, der er dybt i knæen på det kinesiske styre, snart forsøger igen.

Ville myrde præsidenten

Et forsøg på at dræbe Brasiliens præsident, Jair Bolsonaro, er nu endt med en frikendelse af efterrettsmændene. Drabsforsøget skete under et valmøde i

separat rum. En af tre Bolsonaro-placeringer blev stukket i maven og alvorligt såret. Gerningsmanden er dog mentalt syg og ikke ansvarlig for sin gerning.

FOTO: RITZAU SCANPIX

7 personer har mistet livet på et hotel i det vestlige Indien under rengøringen af stedets septiktank. Fire af de døde var trykt af arbejdet, mens resten er hotellets ansatte, der forsøgte at hjælpe.

Kritik af Israel koster jobbet

Direktøren for det jødiske museum i Berlin, Peter Schäfer, trådte i denne uge tilbage fra sin post efter voldsom kritik for et tweet. I sit opslag støttede Schäfer en større gruppe af jødiske og israeliske lærere i deres kritik af Israels og dets politik over for mindretallet i Palæstina, hvilket han også har åbent støttet.

Her ses Richard Ratcliffe på mors dag 31. marts foran den danske ambassade i London. FOTO: SIMON DAWSON/RITZAU SCANPIX

Underrubrik

Note

Billede

Fotokreditering

Brødtekstbillede

Billedtekst

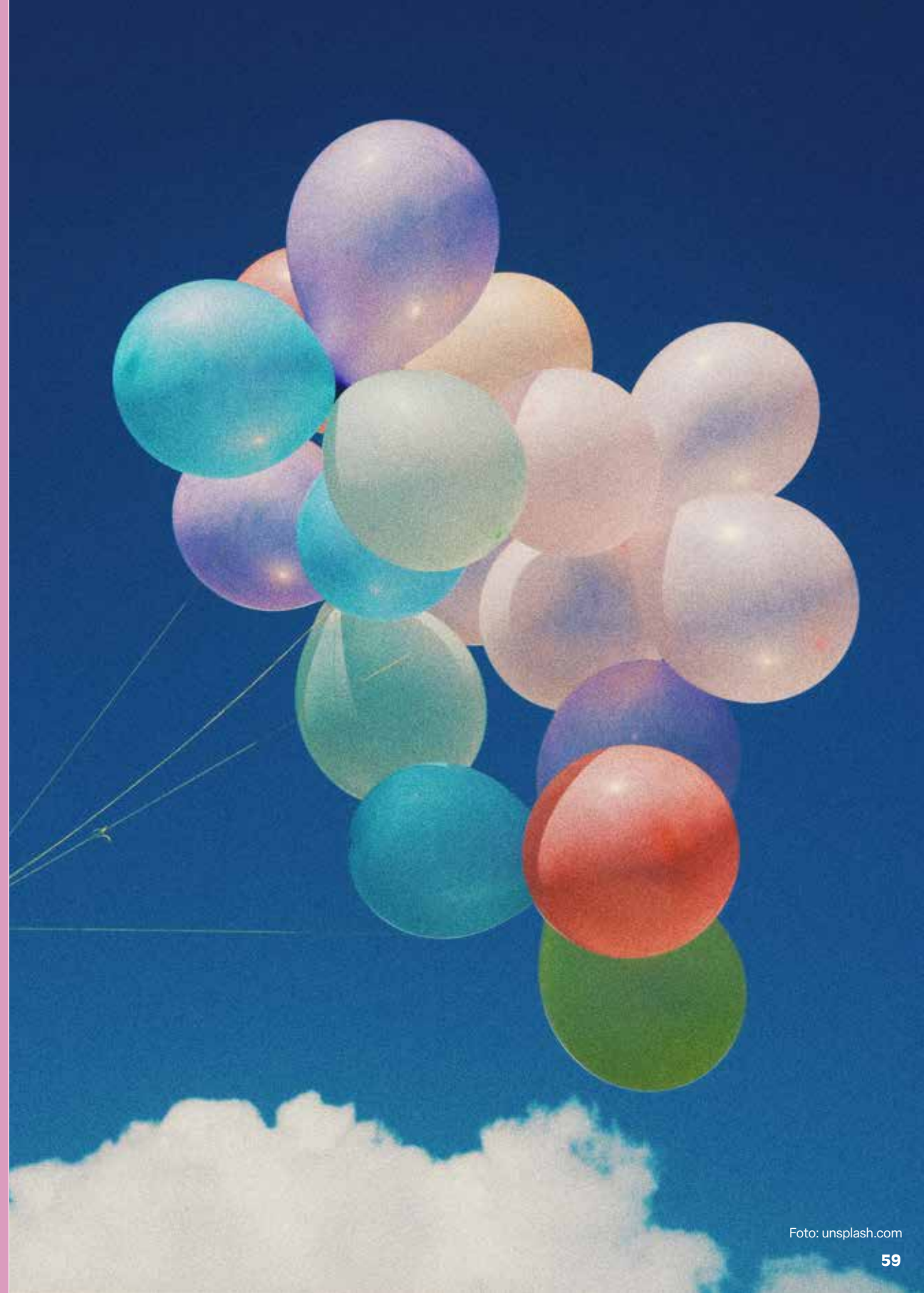
56

²⁰ Danske Skoleelever, Børnerådet & Unicef, 2024: Medbestemmelse i undervisningen – fra elevernes perspektiv.

57

Artikeltyper

Der er to journalistiske hovedgenrer: De objektive og de subjektive artikeltyper. Det er vigtigt at være bevidst om, hvilken man bruger. De objektive artikeltyper er baseret på fakta. De er tilstræbt objektive, i den forstand at journalisten bestræber sig på, ikke at lade sin egen holdning til emnet skinne igennem. Man bør også undgå at bruge meget ladede ord og styrkemarkører, for på den måde at holde sit sprog neutralt. Subjektive artikeltyper lader omvendt skribentens holdninger komme til udtryk, for eksempel i avisens leder eller i en anmeldelse.

Objektive artikler

Interview

Det kan være et formmæssigt greb at skrive sin artikel som et interview. Her gengives journalistens spørgsmål og kildens svar relativt direkte. Dog bør man sørge for at skrive gentagelser og talesprog som "øh" væk, så teksten bliver klar og skarp. Man bør være særligt opmærksom på at stille åbne hv-spørgsmål, da man i dette format ikke har meget andet end selve interviewet – der skal derfor være godt med kød på svarene.

Nyhedsartikel

En nyhedsartikel fortæller noget nyt til læserne om aktuelle spørgsmål. Nyhedsartiklen skal ikke fortælle, hvad journalisten mener, men hvad andre mener. Den bygger derfor på fakta og citater fra kilder, der bekræfter nyheden eller har en holdning til den. Hvis der indgår kritik fra en kilde, skal modparten have mulighed for at svare på kritikken.

Note

En note er en helt kort nyhedsartikel, som giver læseren de vigtigste informationer om en nyhed i få sætninger. Den bruges ofte til at gengive nyheder fra andre medier. Noten bygger på fakta og indeholder ikke citater.

Reportage

En reportage er en beretning fra virkeligheden, hvor journalisten selv har været til stede. Den beskriver stemninger, lyd og duft. Ofte vil der være et handlingsforløb og fremdrift i historien. Den rummer typisk journalistens møde med mennesker i historien og omfatter også citater fra, eller gengivelse af samtaler med, andre personer. Journalisten skal være observatør, og bør ikke påvirke begivenhedernes gang.

En baggrundsartikel er mere dybdegående end den klassiske nyhedshistorie. Den søger at finde svar på hvorfor noget er sket og ikke bare at eller hvordan noget er sket. Den kræver derfor både mere plads og en større viden om det givne emne. Ofte bruges ekspertkilder, statistisk materiale og illustrationer. Baggrundsartiklen er et godt supplement til nyhedsartiklen, og skal gerne gøre det lettere at forstå aktuelle begivenheder i historiske eller sociale kontekster.

Portræt

Et portræt beskriver en persons liv og virke, og giver læseren mulighed for at blive klogere på personens private og professionelle liv. Portrættet bygger på interviews med personen selv eller med personens omgangskreds og familie. I portrættet fokuserer man på en persons liv og karakteristika, hvor man i et klassisk interview typisk fokuserer på personens syn på eller oplevelser af udvalgte emner eller begivenheder.

Feature

En feature undersøger et emne i lidt bredere forstand. Ofte vil den være opbygget med en blanding af reportageelementer og fakta. Featuren kan bruges til at åbne et emne op, og gå nysgerrigt til et fænomen eller bestemte personer.

Subjektive artikler

Anmeldelse

En anmeldelse er en personlig, men faglig, vurdering af bøger, film, musik, teater og sport. Anmeldere kommer med en beskrivelse og en vurdering, der er baseret på deres personlige oplevelse. Men det er ikke nok blot at give udtryk for sin egen smag. En anmelder skal også vide noget om det, der anmeldes, og komme med gode argumenter for, hvorfor det anmeldte er velfungerende eller dårligt. Det er vigtigt, at anmelderen ikke har en særlig interesse i det, der anmeldes, så læseren kan være sikker på, at anmeldelsen ikke er en reklame.

Læserbrev

Læserbreve skrives af avisens læsere. De er oftest reaktioner på nyheder og er altid udtryk for skribentens personlige holdning til mennesker, meninger, begivenheder, sport, politik, økonomi, sociale spørgsmål, kultur, tv eller andet. De er gerne levende, skarpe og sjove. Avisen foretrækker typisk flere korte læserbreve frem for få lange.

Leder

Lederen formidler på kort plads avisens officielle holdning til aktuelle emner og spørgsmål: Politik, sociale spørgsmål, kultur og økonomi. Det er ofte skrevet meget skarpt, gerne provokerende, debatskabende eller satirisk.

Kommentar

En kommentar formidler en personlig holdning til et emne og skrives både af avisens læsere og af faste kommentatorer, der er udvalgt på baggrund af deres faglige viden eller markante holdninger til et givent emne. Det skal være klart, hvilket spørgsmål kommentatoren forholder sig til, og hvorfor vedkommende har sit synspunkt. Kommentaren skal rumme en klar beskrivelse af problem, årsag, virkning og konsekvens, og den skal helst være stramt skrevet.

Klumme

En klumme er en bestemt form for kommentar. Den er personlig, og vil ofte være udtryk for et sjovt, provokerende eller debatskabende syn på et givent emne. Den er ofte skrevet af en i forvejen kendt person, for eksempel en fast klummeskribent eller offentlig person. Klummen er ikke nødvendigvis relateret til et aktuelt emne, men kan sagtens handle om et helt almindeligt hverdagsfænomen.

Voxpop

Spørg folket. Det kan der komme spændende og forskellige kommentarer ud af. Aviserne kalder det voxpop, 'folkets stemme'. Her spørger man forskellige almindelige mennesker på gaden om deres holdning til en aktuel sag. Det giver mulighed for at vise nogle forskellige holdninger til samme spørgsmål, og det bidrager med en levende side i avisen.

Det gode interview

For at man som journalist kan skrive sin historie, skal man tale med en eller flere personer, der ved noget om emnet eller begivenheden. Det kan være fordi de selv har været involveret i begivenheden, er beslutningstagere eller fordi de er eksperter på emnet.

Interviewet kan laves fysisk, men det er også helt okay at ringe til sin kilde.

Før interviewet

Vinkelsætning

Man bør overveje hvilken vinkel artiklen skal have, før man laver sit interview. På den måde ved man, hvad man skal spørge ind til.

Plan for interviewet

Man behøver ikke skrive alle spørgsmål ned, men man bør have en idé om, hvad man vil vide, hvad der er vigtigst og hvilken rækkefølge spørgsmålene skal stilles i. Der må gerne dukke nye spørgsmål op undervejs.

Punktlighed

Man sender et bedre signal til sin kilde ved at komme til tiden og have styr på sine ting. På den måde kommer man også mere selv sikkert fra start.

Under interviewet

Optag interviewet

Det er en god idé at optage sit interview.

På den måde misser man ikke gode citater og pointer, og man skal ikke koncentrere sig om, at skrive hele interviewet ned undervejs.

Man skal altid huske at spørge sin interviewperson, om de er okay med at blive optaget.

Stil gode spørgsmål

Man skal i udgangspunktet stille åbne hv-spørgsmål: Hvem, hvad, hvor, hvorfor, hvordan, hvornår? Undgå lukkede ja/nej-spørgsmål og stil ét spørgsmål ad gangen.

Lyt efter

Man skal høre efter, hvad der bliver sagt.

Bliver der svaret på det man spørger om?

Særligt politikere og andre medievante personer kan være gode til at dreje interviewet hen på noget, som de gerne selv vil tale om. Her kan man gentage sit spørgsmål eller bede om at få svaret uddybet.

Pauser

Der må gerne være små tænkepauser undervejs. Man får bedre svar, hvis der er tid til, at kilden kan tænke sig om og reflektere.

Den gode rubrik

Rubrikken er artiklens overskrift. En god rubrik skal være æggende, dækkende og vækkende. Det vil sige at den både skal fange læserens nysgerrighed, give en klar idé om, hvad artiklen handler om og være troværdig – man må altså ikke love mere i rubrikken, end man kan indfri i artiklen. Det er en god idé at være kreativ og bruge lidt tid på at få den til at sidde lige i skabet.

Det kan være en god idé at huske på sin vinkelsætning, når man skriver sin rubrik. Her har man allerede præciseret, hvad artiklen helt præcist handler om.

Rubrikken skal holdes til en enkelt sætning, der kan uddybe i underrubrikken. Rubrikken skal være aktiv. Det vil sige, at den skal indeholde et udsagnsord. Man bør undgå symboler i rubrikken, her skal der hverken være punktum, udråbstegn eller spørgsmålstegn.

Underrubrikken er en lille indledning til teksten, som er fremhævet under rubrikken. Her opridses det mest centrale for historien.

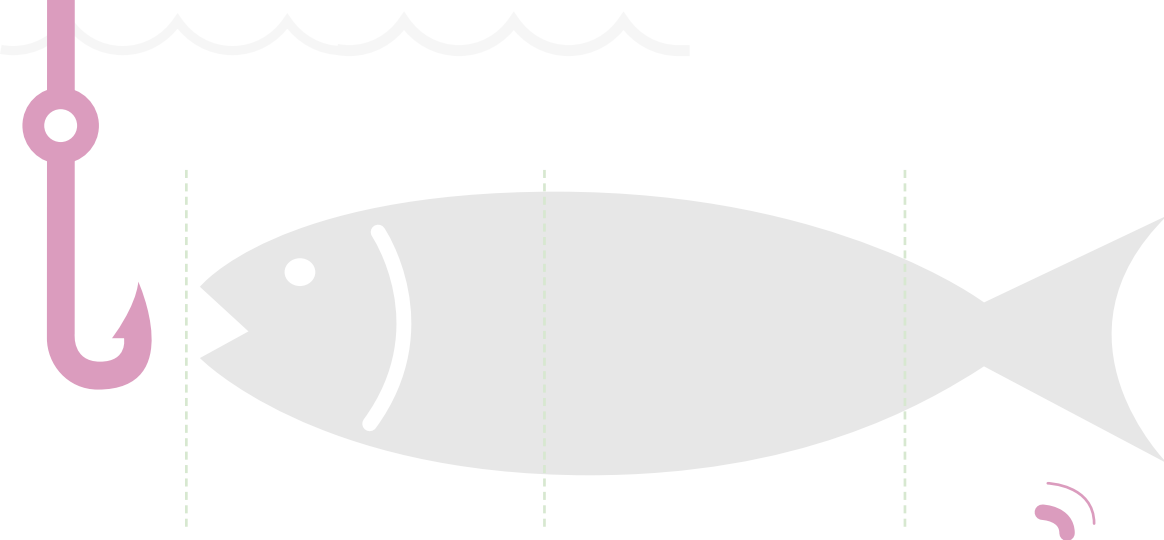
Mellemrubrikker fungerer som underoverskrifter i historien, som gør det lettere for

læseren at orientere sig i teksten. Når man starter en ny pointe, markeres det med en mellemrubrik. Det skaber luft og overblik i artiklen, hvilket gør den mere overskuelig og læsevenlig.

Eksempler på gode rubrikker:

- Spil gør investering til en leg
- Den ternede Ninja slår til igen
- De unge politikere drømmer om et bedre København
- Will Smith stikker komiker en lussing
- Vi springer ud i ekstremsportens verden
- Kvindelige betjente rykker traditioner

Fiskemodellen

Krogen og hovedet

Rubrikken og brødtekstens begyndelse.

Hovedet skal 'vise tænder', og krogen skal 'bide sig fast' i læserne, så de får lyst til at læse videre.

Kroppen

Brødtekstens midte.

Her skal der være 'kød på benene'; redegør, forklar og dokumenter grundigt.

Halen

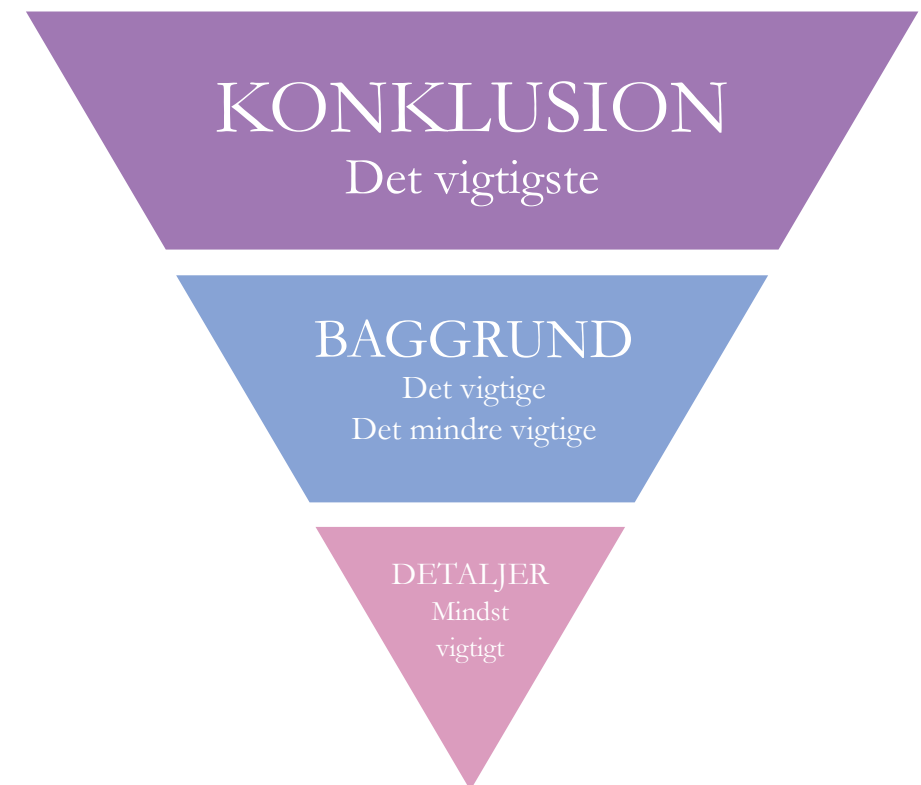
Brødtekstens slutning.

Til sidst skal 'fisken' slå et svirp med halen med en pointe, der binder historien sammen.

Nyhedstrekanter

Nyhedstrekanter er en fortælle teknik, der bruges, når journalisten skal skrive en nyhed. I modsætning til en videnskabelig artikel eller stil skal en nyhedsartikel altid starte med konklusionen og den vigtigste information: Hvem, hvad, hvor? Dernæst uddybes artik-

len med baggrunden for nyheden, hvorefter artiklen runder af med de mindre vigtige detaljer. Hvis læserne har travlt, kan de altså nøjes med at læse det første afsnit, og alligevel forstå hvad nyheden handler om. Alt det vigtige skal altså komme først i artiklen.

AKTUALITET

Artiklen skal handle om noget, der lige er sket, eller som snart vil ske

VÆSENTLIGHED

Artiklen skal være væsentlig for jeres læsere

IDENTIFIKATION

Artiklen skal få læserne til at identificere sig selv med historien

SENSATIONELT

Artiklen skal indeholde noget uventet og overraskende

KONFLIKT

Artiklen skal indeholde en konflikt

Konstruktiv journalistik

Man behøver ikke rette sig fuldstændig efter nyhedskriterierne. For eksempel kan et overdrevent fokus på sensation og konflikt være med til at skabe splittelse og apati, fordi verden fremstilles sort/hvidt eller med et overdrevent fokus på problemer.

Derfor er det en god idé at arbejde med konstruktiv og løsningsorienteret journalistik. Med andre ord journalistik, som fokuserer på muligheder, løsninger og folk, som handler.

Det betyder ikke, at man ikke skal gå kritisk til sine kilder eller afdække problemer i samfundet, men ofte vil man i konstruktiv journalistik fokusere mere på løsningsforslag og årsagsforklaringer. Hvad er problemet, hvordan kan

det løses og er der eksempler på, hvordan man kan gøre?

At skrive konstruktiv og løsningsorienteret betyder ikke, at man kun skriver positive eller glade historier.

Code råd

- Overvej hvor det konstruktive potentiale i historien ligger.
- Fokuser på aktive, handlende personer fremfor passive ofre.
- Grib den lille historie i den større sammenhæng. Nogle gange, kan man finde lokale løsninger, der håndterer større nationale eller endda globale problemer på en særlig måde.
- Husk at være kritisk: Man kan godt være konstruktiv, samtidig med, at man belyser og kritiserer problemer.

Den gode vinkel

En artikels vinkel bruges til at stille skarpt på et udsnit af en sag eller hændelse. Vinklen kan også bruges til, at vise nye perspektiver i en sag, og kan på den måde give artiklen merværdi. En klar vinkel gør det lettere at til- og fravælge information, at udvælge og interviewe kilder samt at fange læseren.

Arbejdet hen imod vinklen

- Hvor ligger den bedste historie for målgruppen i min idé og research?
- Hvad har jeg af fakta, citater, billeder og sanseindtryk?

Sådan bygges vinklen op

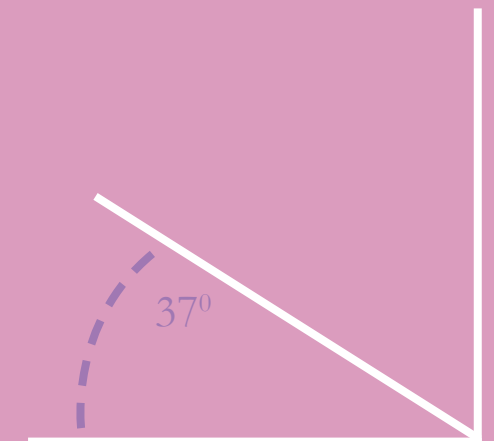
- En vinkel er altså en konkret påstand om virkeligheden formuleret i én sætning.
- Fuldfør sætningen: "Jeg vil fortælle at..."
- Bemærk: ikke "om...", men "at..."

På den måde bliver det mere konkret og enkelt, hvorimod der er risiko for en alt for bred vinkel, hvis man siger: "Jeg vil fortælle om".

Vis vinklen

- Vinklen skal hurtigt fremgå af artiklen.
- Det vigtigste først.
- Vinklen er en slags varedeklaration.

Man kan med fordel opfordre sine elever til at lave en vinkel, før de går i gang med at skrive deres artikel.

‘Tjek’ før tryk

❑ Har I tænkt over artiklens rubrik?

Skriv en rubrik, som spiller sammen med fotoet. Rubrikken skal være letforståelig, dækkende for historien og fængende for læseren. En rubrik skal altid være aktiv og konkret. I underrubrikken kan I fortælle mere om historiens indhold. Undgå overdrivelser og klicheer og undgå tegn (!?) og forkortelser (fx, mm. osv.).

❑ Har I store klare fotos i god kvalitet, eller er avisen præget af for meget brødtekst?

Læserne ser altid fotoet først. Derfor er det vigtigt, at fotoet fanger øjet. I skal vurdere fotoets blikfang, budskab, farver osv. Det kan være en nødvendig proces at skære i en artikel mange gange for at få plads til det store, gode foto.

❑ Har I husket billedtekster og billedkreditering på alle fotografier?

Der skal være billedtekster samt korrekt billedkreditering ved alle fotos. Billedteksten bør skabe sammenhæng mellem fotoet og teksten. Billedteksten fortæller fx, hvem og hvad, der er på billedet.

❑ Har I husket mellemrubrikker?

Mellemrubrikker deler brødteksten op og giver øjet en kort hvilepause. Velskrevne mellemrubrikker lokker læserne videre i teksten.

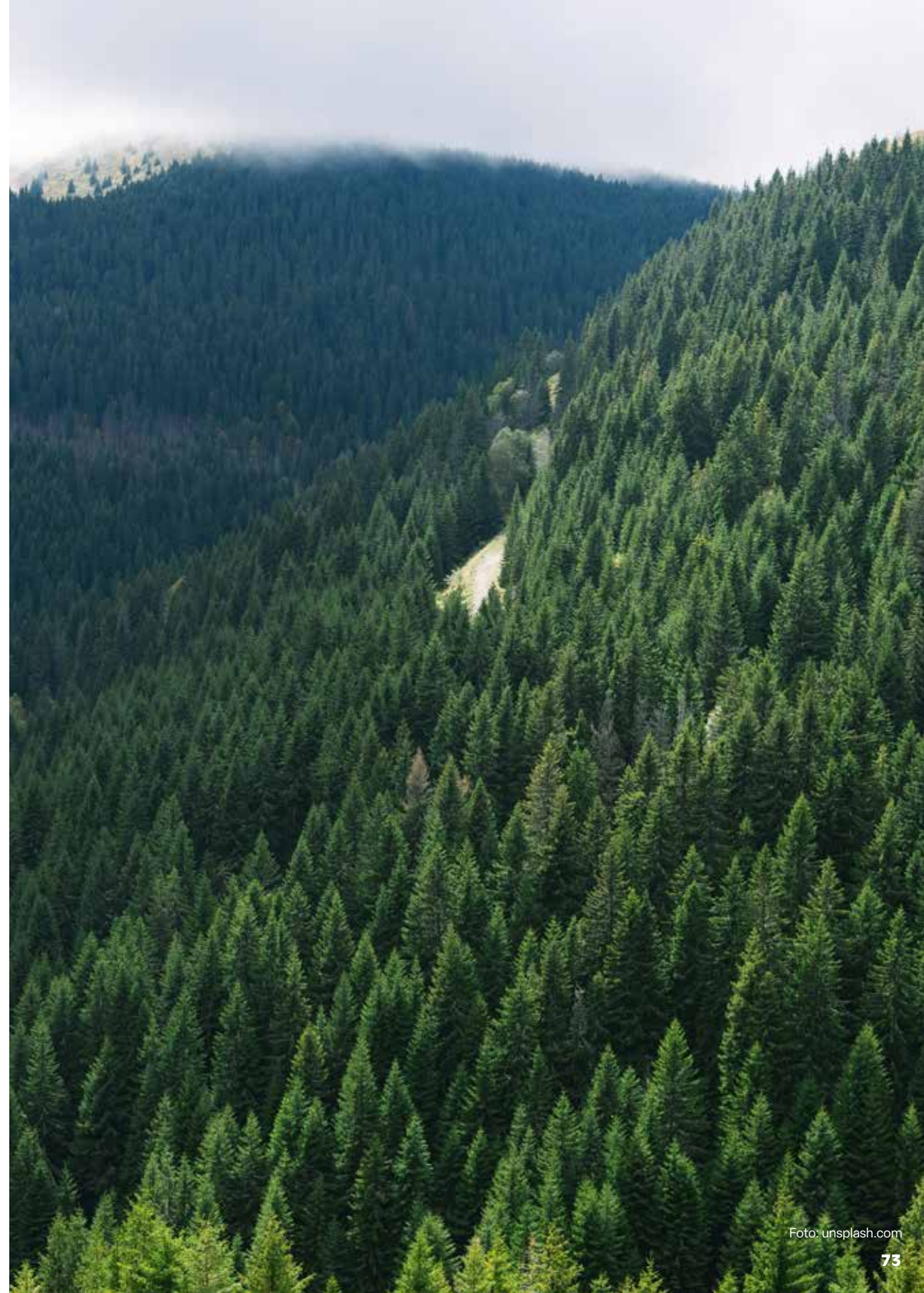
❑ Er der for meget luft på siderne?

Hvis der er for meget luft på siderne, har I forskellige muligheder. Det kan være en god ide at lave billedet i artiklen så stort som muligt, indsætte flere citater eller indsætte faktabokse. Derefter kan I tjekke, om der måske endda er plads til endnu en artikel nedenunder.

❑ Har I husket at indsætte citater, faktabokse og brødtekstbilleder?

Overvej, om artiklerne skal indeholde en faktaboks, citat eller et brødtekstbillede, som kan supplere historien. Journalisten udfylder faktaboks, brødtekstbillede og citat i skrive-fasen, men det er layouteren, der skal placere dem i artiklen.

❑ Er teksten på illustrationer læsbar?

Kontakt

Mediekonkurrencen

skole@jppol.dk

3347 2147

Mediekonkurrencen.dk

Lærermaterialet er udviklet af Børns Vilkår og Mediekonkurrencen i JP/Politikens Hus, med støtte fra Ole Kirk's Fond.

Kopiering til undervisningsbrug er lovligt ved korrekt kildeangivelse. Alle rettigheder er forbeholdt Børns Vilkår, Ole Kirk's Fond og Mediekonkurrencen. Kopiering i forbindelse med Mediekonkurrencen er tilladt.

Forfattere

Sofie Rasmussen (Børns Vilkår)
Marianne Lina Myrene Laflor (Børns vilkår)
Jakob Kim Rasmussen (Mediekonkurrencen)

Ansvarshavende redaktør

Ea Vejlbj Baggesgaard (Mediekonkurrencen)

Illustrationer

Maria Tran (mariatran.dk)

Layout

Mette Lind (modKANT)

Ole Kirk's Fond BØRNS VILKÅR KL

FOLKETIDENDE

Fyens Stiftstidende

Herlev Bladet

Jyllands-Posten

JydskeVestkysten

MIDTJYLLANDSAVIS

POLITIKEN